

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Кафедра економічної та соціальної географії і туризму

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПІДГОТОВКИ ТА ЗАХИСТУ
ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

**ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 242 "ТУРИЗМ"
ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РІВНІВ
«БАКАЛАВР» І «МАГІСТР»**

Одеса – 2019

Укладачі:

Топчієв О.Г.,	д.г.н., професор, зав. кафедри економічної та соціальної географії і туризму
Яворська В.В.,	д.г.н., професор кафедри економічної та соціальної географії і туризму
Сич В.А.,	к.г.н., доцент кафедри економічної та соціальної географії і туризму
Коломієць К.В.,	к.г.н., доцент кафедри економічної та соціальної географії і туризму
Ніколаєва О.І.,	к.г.н., викладач кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Рецензенти:

Красеха Є.Н.,	д.б.н., професор кафедри географії України, грунтознавства і земельного кадастру Одеського національного університету імені І.І. Мечникова
Кузинин А. В.,	к.г.н., доцент кафедри географії України і туризму Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Затверджено:

Рішенням кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол № 6 від 13 лютого 2019 року

Рекомендовано до друку:

Науково-методичною радою геолого-географічного факультету

Протокол № 3 від 27 лютого 2019 року

Вченого Радою геолого-географічного факультету

Протокол № 7 від 25 березня 2019 року

Методичні рекомендації до підготовки та захисту дипломної роботи зі спеціальності 242 «Туризм» освітньо-кваліфікаційних рівнів «Бакалавр» і «Магістр» / О.Г. Топчієв, В.В. Яворська, В.А. Сич, К.В. Коломієць, О.І. Ніколаєва. – Одеса: ОНУ імені І.І. Мечникова, 2019. – 68 с.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	6
1.1. Мета та основні завдання роботи.....	7
1.2. Керівництво дипломними роботами.....	11
1.3. Етапи роботи над дослідженням.....	12
РОЗДІЛ 2. ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ.....	16
2.1. Структура і зміст роботи.....	16
2.2. Написання вступу.....	17
2.3. Написання основної частини.....	21
2.4. Написання висновків.....	25
2.5. Правила цитування та посилання на використані джерела.....	26
РОЗДІЛ 3. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ.....	28
3.1. Оформлення текстової частини.....	28
3.1.1. Нумерація в роботі.....	31
3.2. Оформлення таблиць, формул, ілюстрацій.....	32
3.3. Оформлення списку використаних джерел.....	38
3.4. Оформлення додатків.....	40
РОЗДІЛ 4. ВИМОГИ ДО ВИСТУПУ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЇ РОБОТИ НА ЗАХИСТІ.....	41
РОЗДІЛ 5. ЗАХИСТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ.....	43
5.1. Порядок допуску та подання роботи до захисту.....	43
5.2. Відгук на дипломну роботу	45
5.3. Рецензування роботи	46
5.4. Захист і критерії оцінювання дипломної роботи.....	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51
ДОДАТКИ.....	52
Додаток А. Орієнтовна тематика дипломних робіт	52
Додаток Б. Бланк завдання на дипломну роботу.....	57
Додаток В. Бланк Подання Голові Екзаменаційної комісії щодо захисту дипломної роботи.....	59
Додаток Г. Зразок оформлення титульного аркуша.....	61
Додаток Д. Зразок оформлення змісту роботи.....	62
Додаток Е. Зразок оформлення розділів та підрозділів роботи	63
Додаток Ж. Зразок оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел.....	64
Додаток З. Зразок оформлення відгуку наукового керівника	66
Додаток К. Зразок оформлення рецензії на дипломну роботу	67
Додаток Л. Типова структура науково-дослідницької роботи з туризму.....	68

ВСТУП

Важливим етапом навчання студентів в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова є науково - дослідна робота як один із напрямів їх самостійної роботи, що є важливим чинником підготовки висококваліфікованих фахівців. Одним із видів науково - дослідної роботи студентів є **написання дипломної роботи**. За своїм змістом та формою вона наближається до самостійної дослідницької роботи, в якій повинні знайти відображення не тільки отримана suma знань за основними дисциплінами навчальної програми зі спеціальності 242 «Туризм», але й нові рішення актуальних питань туризмології. У студентів, що приступають до такої діяльності, завжди виникає багато запитань, пов'язаних з методикою написання, правилами оформлення, процедурою захисту дипломної роботи тощо. **Мета** зазначених методичних рекомендацій полягає у допомозі студентам - дипломникам успішно справитися з тими проблемами, що виникають у процесі написання дипломної роботи. У методичних рекомендаціях підкреслюється необхідність творчого, а не формального підходу студента до вибору тематики дипломної роботи, рішенню змістової частини роботи, дотриманню загальної форми, порядку написання й оформлення дипломної роботи.

Виконання дипломної роботи – це творчий процес, зорієнтований на розширення теоретичних знань студента з проблем, що є об'єктом дослідження; систематизацію й теоретичний аналіз наукових праць і практичних завдань; поглиблення знань студентів із суміжних наук; розвиток умінь застосовувати засвоєні знання під час виконання конкретних наукових завдань; удосконалення навичок самостійної роботи студентів з науковими джерелами; формування вмінь самостійно проводити наукові дослідження.

Дипломна робота є завершеним самостійним дослідженням, у якому висунуті для публічного захисту наукові положення є свідченням достатнього науково - теоретичного і науково - практичного рівня, уміння творчо використовувати сучасні методи досліджень. До дипломних робіт

висуваються високі вимоги, оскільки на основі їх захисту, Екзаменаційна комісія вирішує питання про присвоєння її автору кваліфікації та видачу диплома. У результаті написання дипломної роботи у студента повинні бути сформовані такі **вміння**:

- складати план дослідження;
- формулювати мету і завдання дослідження;
- визначати об'єкт і предмет дослідження;
- вести бібліографічний пошук із застосуванням сучасних інформаційних технологій;
- використовувати сучасні методи наукового дослідження, модифікувати наявні та розробляти нові методи виходячи із завдань конкретного дослідження;
- аналізувати, синтезувати, систематизувати, класифіковати, обґрунтовувати, узагальнювати отримані дані;
- оформляти результати наукових досліджень відповідно до сучасних вимог, у вигляді доповідей, виступів, статей.

Дипломна робота, яка не відповідає вимогам щодо змісту і оформлення до захисту не приймається .

Основна мета цих рекомендацій полягає в методичній допомозі при підготовці дипломних робіт, формуванні та чіткому розумінні кваліфікаційних вимог до їх виконання, написанні та оформленні, що сприяє підготовці висококваліфікованих фахівців.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Підготовка бакалаврів і магістрів за спеціальністю 242 «Туризм» базується на Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Положенні про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту), що затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 20.01.98 № 65, галузевих стандартах вищої освіти з підготовки фахівців.

2. Вимоги до структури й оформлення кваліфікаційних робіт розроблено на базі "Вимоги до дисертацій та авторефератів дисертацій" і ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення».

3. Випускна робота бакалавра виконується на четвертому році навчання, а магістра - на шостому році навчання. Витрати часу на підготовку роботи визначаються учебним планом відповідної програми.

4. За всі відомості, викладені у випускній роботі, ухвалені рішення і за правильність всіх даних відповідальність несе безпосередньо студент – автор випускної роботи. За студентом залишається право на виклад матеріалу у власному розумінні. Відстоювати свою точку зору студент повинен при захисті роботи.

5. До підсумкової державної атестації – захисту дипломної роботи – допускається студент, який склав іспити, заліки, захистив курсові проекти і роботи, звіти про практики, передбачені робочим учебним планом з напряму підготовки 242 «Туризм».

6. Особи, що отримали за захист дипломної роботи оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», вважаються за тих, що пройшли підсумкову державну атестацію. Особи, що отримали за захист дипломної роботи оцінку «незадовільно» або не з'явилися без поважної причини на підсумкову державну атестацію, вважаються за тих, що не пройшли підсумкову державну атестацію.

7. За умови проходження підсумкових атестаційних випробувань випускнику на підставі рішення ЕК наказом ректора Одеського національного університету

імені І. І. Мечникова присвоюється ступінь «бакалавра» або «магістра» і видається диплом державного зразка про вищу освіту.

8. Диплом з відзнакою видається випускнику, якій захистив дипломну роботу з оцінкою «відмінно» і має не менше 75% відмінних оцінок, що вносяться в додаток до диплома . При цьому решта оцінок – «добре». Заліки в підрахунок не входять. Крім того, для одержання дипломів з відзнакою згідно "Положення про диплом з відзнакою Одесського національного університету імені І. І. Мечникова" від 23.02.2016 р. студенти мають приймати участь у фахових наукових конференціях та публікувати наукові роботи, що відповідають спеціальності.

1.1. Мета та основні завдання роботи

Дипломна робота студентів є завершальною стадією навчання в Одесському національному університеті імені І. І. Мечникова. Її мета полягає в систематизації, закріпленні та розширенні теоретичних знань, поглибленному вивченні й розв'язанні актуальних питань туризмології, опануванні елементів самостійної дослідницької роботи.

Дипломна робота - це самостійне, завершене навчально-наукове дослідження студента, у якому об'єднано теоретичні й практичні професійні знання, набуті студентом у межах освітньо-професійної програми підготовки фахівця за спеціальністю 242 "Туризм".

Дипломна робота набуває певної специфіки залежно від кваліфікаційного рівня.

Бакалаврська робота - це самостійне, завершене навчально-наукове дослідження студента, що синтезує підсумок теоретичної та практичної підготовки в межах нормативної та варіативної складових освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за спеціальністю 242 "Туризм". Бакалаврська робота має комплексний характер і пов'язана з використанням набутих студентом знань, умінь і навичок зі спеціальних дисциплін.

Бакалаврська робота демонструє:

- якість засвоєних знань з відповідної освітньо-професійної програми;

- здатність самостійного осмислення проблеми, творчого її дослідження;
- здатність визначати актуальність, мету та задачі дослідження;
- здатність застосовувати сучасні методи для отримання та аналізу емпіричних даних;
- уміння збирати, аналізувати та систематизувати наукові, нормативно-правові джерела, вести бібліографічний пошук із застосуванням сучасних інформаційних технологій;
- уміння оформляти результати наукових досліджень відповідно до сучасних вимог.

Магістерська робота - це самостійне, завершене навчально-наукове дослідження студента, що виявляє вищий рівень якості його професійної підготовленості за відповідною освітньо-професійною програмою підготовки магістра за спеціальністю 242 "Туризм".

Магістерська робота демонструє:

- якість теоретичних і практичних знань згідно з освітньо-професійною програмою та концептуальними напрямами їх розвитку;
- рівень методологічної культури дослідницької діяльності;
- широку ерудицію автора, фундаментальну наукову базу;
- опанування методології наукової творчості;
- глибоке засвоєння, розуміння та відтворення наукової термінології;
- вироблення постійної потреби й прагнення здобувати знання самостійно;
- уміння комплексно аналізувати проблеми дослідження;
- здатність систематизувати і критично оцінювати джерела інформації (думки і підходи) з досліджуваної проблеми, формувати власну точку зору на проблему, що розглядається;
- спроможність здійснювати теоретико-методологічне узагальнення, творчо застосовувати сучасні методи та методики наукового пошуку;

- здатність нестандартно вирішувати наукові завдання, формулювати оригінальні теоретичні і практичні висновки (рекомендації) з елементами наукової новизни, прогнозувати розвиток досліджуваних явищ;
- оформляти результати наукових досліджень відповідно до сучасних вимог, у вигляді доповідей, виступів, статей.

Метою підготовки дипломної роботи є закріплення та розширення одержаних у процесі навчання знань інноваційного характеру шляхом розв'язання актуальної проблеми в галузі туризму або в організації роботи туристичних підприємств, розвиток практичних навичок, застосування отриманих у процесі навчання теоретичних знань на практиці, формування вмінь проводити самостійні дослідження у вирішенні комплексу питань, пов'язаних з конкретною темою роботи.

Основними завданнями дипломної роботи є:

- розширення, закріплення і систематизація теоретичних знань зі спеціальності, набуття навиків практичного застосування цих знань при вирішенні конкретної наукової, технічної, виробничої, економічної або організаційно-управлінської задачі;
- оволодіння методиками теоретичного та експериментального дослідження при вирішенні конкретних проблем, пов'язаних з аналізом та розробкою рекомендацій для прийняття відповідних управлінських рішень у галузі туризму;
- набуття досвіду обробки, аналізу і систематизації результатів теоретичних і статистичних розрахунків, експериментальних досліджень, в оцінці їх практичної значущості і можливої сфери застосування;
- набуття досвіду представлення та публічного захисту результатів своєї діяльності.

Підготовка дипломної роботи має показати **вміння** студента:

- використовувати набуті в процесі навчання теоретичні знання, практичні навички для вирішення певної проблеми в туристичній галузі;
- аналізувати наукові та інші джерела інформації;

- узагальнювати матеріали та застосовувати сучасну методику наукових досліджень під час вирішення визначеної проблеми;
- обґрунтовано використовувати статистичний та графічний матеріал, вітчизняний та міжнародний досвід з досліджуваного питання;
- вміти самостійно приймати оптимальні рішення завдань управління в сучасних умовах, у тому числі із застосуванням обчислювальної техніки.

У результаті написання дипломної роботи студент повинен засвоїти такі **навички**:

- вибрати тему дипломної роботи, правильно визначити наукові завдання та обґрунтувати їх актуальність;
- вміти планувати й організовувати своє наукове дослідження;
- сформулювати мету та завдання дослідження;
- правильно побудувати структуру роботи та викладати матеріал у логічній послідовності;
- опрацювати та узагальнити законодавчу базу України, нормативно-правові та інструктивні матеріали, літературні, фондові та інші джерела з досліджуваної проблеми;
- зібрати практичні матеріали з обраної теми досліджень в умовах конкретної установи (організації) або туристичного підприємства;
- розглянути теоретичні аспекти за темою досліджень;
- виконати аналіз стану обраної проблеми та запропонувати шляхи її вирішення;
- розробити конкретні заходи, які в сукупності повинні бути вирішенням проблеми, що поставлена в дипломній роботі, зробити відповідні висновки;
- оформити проведені розробки у вигляді дипломної роботи;
- захистити дипломну роботу.

За спеціальністю «Туризм» студент у дипломної роботі повинен показати знання в галузі міжнародного туризму, організацій курортної справи, загальнотеоретичну підготовку в сфері економіки туризму, фінансування і

кредитування туристичних підприємств, ціноутворення в галузі туризму, матеріально-технічного забезпечення та збуту продукції. Одночасно в роботі можуть бути розглянуті теоретичні питання розвитку туристичного бізнесу, представлені наукові обґрунтування та розробка туристичного продукту.

Дипломна робота повинна виконуватись на конкретних матеріалах, в тому числі статистичних, зібраних під час практик, які проходив студент протягом навчання; містити конкретні реальні пропозиції, які могли б бути впровадженими у навчальний процес або виробництво.

1.2. Керівництво дипломними роботами

При підготовці кваліфікаційної дипломної роботи кожному студентові призначається науковий керівник і, при необхідності, консультант. Студент зобов'язаний при написанні роботи виконувати всі вказівки наукового керівника.

Науковими керівниками дипломних робіт призначаються професори, доценти, досвідчені викладачі та наукові співробітники університету або, при необхідності, висококваліфіковані фахівці та наукові співробітники інших установ, організацій чи підприємств.

Закріплення тем кваліфікаційних дипломних робіт за студентами і призначення їм наукових керівників здійснюється за наказом ректора університету.

Наукове керівництво дипломною роботою включає:

- оформлення науковим керівником завдання на дипломну роботу;
- допомога у виборі теми, розробці плану підготовки й структури роботи, виборі методів дослідження;
- надання допомоги студентові в розробці календарного графіка роботи на весь період виконання роботи;
- рекомендації по літературі, довідковим, архівним матеріалам та іншим джерелам по темі;
- проведення систематичних консультацій по ходу виконання роботи;
- перевірку роботи, оцінку її готовності до захисту;

- контроль за ходом виконання роботи та інформація на засіданні кафедри про стан виконаної студентом роботи;
- перевірка виконаної роботи;
- написання відгуку на дипломну роботу;
- участь в роботі комісії із захисту студентом дипломної роботи.

Час, що відводиться викладачеві на керівництво дипломними роботами, а також їх кількість, регламентований «Нормами часу навантаження професорсько-викладацького складу університету».

Консультантами при виконанні студентом дипломної роботи можуть виступати професори і доценти вузу, а також висококваліфіковані фахівці і наукові співробітники інших установ в рамках часу, відведеного на керівництво випускною кваліфікаційною роботою.

Після затвердження теми роботи керівник проводить першу консультацію, на якій разом зі студентом обговорює план роботи. Він видає дипломникові графік виконання роботи і графік наступних консультацій.

Завдання на роботу, після ознайомлення з ним, підписується студентом. Він контролює своєчасність виконання розділів дипломної роботи відповідно до календарного графіка. Один раз на 10-15 днів керівником проставляється відсоток виконання студентом роботи. У випадку значного відставання від графіка керівник зобов'язаний вчасно в усній або письмовій формі повідомити про це завідувача кафедрою, який повинен вжити конкретні заходи.

Відповіальність за успішне виконання дипломної роботи несе дипломник (бакалавр або магістр).

1.3. Етапи роботи над дослідженням

Виконання дипломної роботи включає наступні етапи:

1. Підготовчий.
2. Робота над змістом.
3. Завершальний.

Підготовчий етап розпочинається із вибору теми дослідження.

Тематика дипломних робіт визначається випускаючими кафедрами і затверджується вченого радою факультету. За актуальність, відповідність тематики випускних робіт профілю напряму підготовки, керівництво й організацію її виконання відповідальність несе випускаюча кафедра і безпосередньо керівник роботи.

Тематика дипломних робіт розробляється, розглядається і затверджується на засіданні кафедри. При виборі теми дипломної роботи можна орієнтуватися на перелік тем, який наведено у додатку А. Студент, який бажає виконати дипломну роботу на тему, не передбачену орієнтовним переліком, має право запропонувати власну тему та обґрунтувати її узгодити свій вибір із керівником.

Основним критерієм при виборі теми дипломної роботи є науковий і практичний інтерес студента. Передусім це стосується студентів, які тривалий час цілеспрямовано працювали над однією чи декількома подібними темами, в тому числі у рамках виконання курсових робіт та індивідуально-дослідних завдань, публікували статті у фахових виданнях, брали участь у роботі наукових студентських гуртків, змагалися у олімпіадах та конкурсах наукових робіт, перебували у складі штатних співробітників науково-дослідного сектору.

Тема роботи повинна бути актуальною, мати теоретичне та прикладне значення, відповідати сучасному стану і перспективам розвитку туристичної індустрії в регіоні та світі. Відповідно робота повинна містити достатній теоретичний рівень та дослідницький характер.

Назва теми роботи має бути короткою, однак при цьому необхідно досягти максимально високого рівня предметності і конкретності. Для більшої конкретизації до назви можна додати невеликий підзаголовок (4-5 слів), який слід подавати через двокрапку або в дужках. При цьому необхідно уникати назв, що починаються зі слів «Дослідження питання...», «Деякі питання...», «Вивчення...», «Розробка...», «До питання...», «Удосконалення...», «Аналіз...», в яких не відображені достатньо мірою суть проблеми.

Затвердження теми роботи. Закріплена за студентом тема дипломної роботи та призначення їйому наукового керівника затверджується наказом ректора

Одесського національного університету імені І. І. Мечникова. Усі уточнення або зміни в назвах тем дипломних робіт також обов'язково затверджуються наказом ректора.

Визначення наукових завдань дослідження. Дипломна робота неможлива без чіткого окреслення проблеми дослідження. Під науковою проблемою слід розуміти питання, що зумовлює власне проблему чи проблемну ситуацію. Це ті головні питання, на які студент повинен відшукати відповіді у процесі роботи.

На цьому етапі дослідження студент (за необхідності при допомозі наукового керівника) визначає об'єкт, предмет дослідження, актуальність теми, мету та основні завдання дослідження, а також апарат методів, за допомогою яких буде здійснюватись власне дослідження.

Розробка попереднього плану дипломної роботи. Студент разом із науковим керівником повинен розробити для себе план-графік виконання дипломної роботи, який ефективно дисциплінує виконавця, робить його роботу цілеспрямованою і систематичною. Такий план-графік складається в довільній формі та містить наступні основні види робіт і терміни їх виконання:

- консультації у керівника по питаннях цільової установки, структури і методики підготовки та написання роботи;
- вивчення літературних та інших опублікованих джерел;
- збір, узагальнення та аналіз статистичного і фактичного матеріалу;
- безпосереднє проведення досліджень;
- проміжні доповіді та консультації з керівником;
- формулювання основних висновків та практичних рекомендацій;
- написання тексту і представлення його для рецензування.

Етап роботи над змістом включає власне написання роботи.

Робота над дипломною роботою розпочинається з глибокого вивчення теоретичних питань, важливих наукових відкриттів, передових досягнень, перспективних напрямків розвитку комп'ютерних та інформаційних технологій, що відповідають тематиці дипломної роботи, відповідних керівних документів Міністерства освіти та науки України, методик розрахунку. Це вимагає

ознайомлення і використання в ході виконання дипломної роботи значної кількості літературних джерел, праці в бібліотеках та використання електронних джерел Інтернету. Студент повинен опрацювати і ґрунтовно ознайомитись з теоретичними основами обраної проблематики. Для цього необхідно здійснити підбір та аналіз літературних джерел. Вивчаючи літературні джерела доцільно скласти бібліографію, тобто довідковий апарат і список літератури.

При доборі джерел слід використовувати предметні та алфавітні каталоги бібліотеки університету, а також спеціальні бібліографічні довідники, тематичні збірники літератури, статті журналів, збірники наукових праць і наукових статей, навчально-методичні посібники. Починати складання бібліографії треба з монографій і підручників, бо саме в них містяться основні положення наукової методології і методики дослідження, найважливіші теоретичні положення.

Після складання бібліографії з теми дипломної роботи починається її вивчення. Перший крок – збіглий перегляд книги з метою отримання загального уявлення про її зміст і цінність для роботи, другий крок – конспектування або сканування потрібних розділів.

Пошук літератури слід розпочати з відділу каталогів та залу періодики. Студентів обслуговують такі бібліотеки: Наукова бібліотека Одеського національного університету імені Іллі Мечникова (Одеса, вул. Преображенська, 24; веб-сайт: lib.onu.edu.ua), Одеська національна наукова бібліотека (м. Одеса, вул. Пастера, 13; веб-сайт: odnb.odessa.ua), Одеська обласна універсальна наукова бібліотека ім. М. С. Грушевського (м. Одеса, вул. Троїцька, 49/51; веб-сайт: biblioteka.od.ua).

На *заключному етапі* здійснюється редагування тексту роботи, доопрацювання з урахуванням зауважень наукового керівника, оформлення списку використаних джерел та додатків, а також уточнення вступу та формулювання висновків.

РОЗДІЛ 2

ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

2.1. Структура і зміст роботи

Дипломна робота повинна мати обов'язкові складові частини, що подаються у чітко визначеній послідовності:

- титульний аркуш;
- зміст;
- перелік умовних позначень та скорочень (у разі необхідності);
- вступ;
- основна частина – розділи та підрозділи роботи;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки(за необхідності).

Додатково до дипломної роботи додаються:

- завдання на дипломну роботу;
- подання Голові Екзаменаційної комісії щодо захисту дипломної роботи;
- відгук наукового керівника;
- рецензія зовнішнього рецензента;
- ксерокопія опублікованої статті і тез конференції з тематики роботи з вихідними даними;
- електронна копія роботи на електронному носієві (електронний варіант роботи повинен бути повністю ідентичним за змістом роботі на паперовому носії й оформляється одним файлом у форматі *.rtf або *.doc, де назвою файлу є прізвище автора, подане в транскрипції літерами латинського алфавіту, наприклад, Ivanchuk.doc).

Обсяг бакалаврської роботи становить 50-60 сторінок, а магістерської роботи - 90-100 сторінок. До загального обсягу роботи не входить список використаних джерел, додатки, таблиці та рисунки, що займають цілу сторінку. Але всі сторінки зазначених елементів роботи підлягають суцільній нумерації.

Завдання на дипломну роботу визначає обсяг і порядок виконання роботи. Зразок бланку завдань на виконання дипломної роботи наведений у додатку Б. Бланк завдання на дипломну роботу заповнюється студентом особисто з погодження наукового керівника. Завдання і календарний план затверджується завідувачем кафедри.

Подання Голові Екзаменаційної комісії щодо захисту дипломної роботи (додаток В) містить довідку про успішність студента за період навчання із зазначенням розподілу оцінок (у відсотках) за національною шкалою та шкалою ECTS за підписом секретаря факультету, висновок керівника дипломної роботи про її готовність до державної атестації, а дипломника до самостійної юридичної діяльності (підпис і дата), а також висновок випускаючої кафедри про допуск дипломної роботи до захисту в ЕК за підписом завідувача кафедри.

Титульний аркуш (додаток Г) є першою сторінкою власне дипломної роботи і слугує основним джерелом бібліографічної інформації, необхідної для пошуку та обробки документів.

Зміст (додаток Д) роботи розміщується після титульного аркуша з нової сторінки. У змісті послідовно вказуються всі структурні одиниці роботи із зазначенням номеру сторінки, з якої вони розпочинаються. Назва структурних одиниць у змісті обов'язково повинна співпадати з їх назвою у самій роботі.

Перелік умовних позначень та скорочень подається за необхідності. Якщо в роботі використовується специфічна термінологія, маловідомі скорочення, нові символи тощо, то їх перелік можна подавати у вигляді окремого списку, який розміщають перед вступом. Перелік подають, як правило, у вигляді двох колонок, в яких зліва за абеткою наводяться скорочення, а справа – їх детальне розшифрування. Якщо в тексті роботи спеціальні терміни, скорочення, символи, повторюються менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифрування наводять у тексті при першому згадуванні.

2.2. Написання вступу

Вступ – досить відповідальна частина дипломної роботи, що містить необхідні кваліфікаційні характеристики роботи, а також загальні рекомендації для подального розкриття теми.

Обсяг вступу звичайно не перевищує 5-7% обсягу рукопису (3-5 сторінок).

Вступ починається з обґрутування *актуальності обраної теми*, що повинно продемонструвати вміння автора правильно зрозуміти і оцінити обрану тему з погляду сучасності, соціальної значимості, дати аналіз поглядів на дану проблематику провідних учених та наукових шкіл, звернути увагу на рівень вивченості теми у вітчизняній та зарубіжній літературі, акцентувати увагу на проблемах, які ще недостатньо вирішенні на сучасному етапі або є дискусійними. Актуальність теми повинна бути сформульована лаконічно, чітко та конкретно.

Обов'язковими елементами вступу є формулювання об'єкту і предмету дослідження. *Об'єкт* – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і обраний для вивчення. Представлення об'єкту дослідження починають фразою: «Об'єктом дослідження є ...», після чого дається стислий опис об'єкту з вказівкою його основних характеристик. *Об'єктами дослідження* студентів-туризмознавців можуть виступати територіально-рекреаційні системи різного рангу, туристичні підприємства та організації, туристичні та рекреаційні ресурси, туристична інфраструктура, рекреаційне господарство країни або регіону тощо.

Предмет – це елемент, який включає сукупність властивостей і відношень об'єкта, опосередкованих людиною у процесі дослідження з певною метою в конкретних умовах. Предмет дослідження – це та сторона, той аспект, проекція, за допомогою якого дослідник пізнає цілісний об'єкт, виділяючи при цьому головні, найбільш суттєві ознаки об'єкта.

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового аналізу співвідносяться між собою як загальне і часткове. Природно, що предмет дослідження є вужчим, ніж об'єкт дослідження.

Приклади формулювання предмету дослідження:

- аналіз ступеня впливу рекреантів на природні комплекси природоохоронних територій;
- оцінка ефективності функціонування туристичного підприємства;
- особливості розвитку внутрішнього туризму в межах Одеської області;
- закономірності розміщення бальнеологічних курортів тощо.

У вступі необхідно сформулювати **мету дослідження** і окреслити конкретні **завдання дослідження**, що мають бути вирішені відповідно до цієї мети. Мета - це те, що хочуть отримати при проведенні дослідження, отримання певного конкретного результату виявлення недоліків і проблем, обчислення нових показників, розробка або поліпшення методики, оцінка рівня розвитку, формулювання програми розвитку, виведення формули, визначення параметрів або властивостей об'єкта тощо. Не слід формулювати мету як «Дослідження...», «Вивчення...», «Аналіз...», тому що ці слова вказують на засіб досягнення, а не на неї саму. Мета дослідження звичайно тісно переплітається з назвою дипломної роботи і повинна чітко вказувати, що саме розв'язується в роботі.

Приклади формулювання мети дипломної роботи:

- *мета роботи – розробити рекомендації щодо вдосконалення територіального брендінгу міста Вилкове*
- *основною метою роботи є оцінка рівня розвитку та перспективної динаміки туристської індустрії Мексики*
- *мета роботи - виявити рекреаційно-туристичний потенціал Подільського регіону*
- *основною метою роботи є обґрунтування змісту і компонентної структури туристично-рекреаційного потенціалу Одеської області;*

Для досягнення поставленої мети студент визначає послідовне виконання завдань. Формулювання завдань необхідно проводити дуже ретельно, так як опис їх розв'язання складатиме зміст розділів дипломної роботи. Кількість завдань повинна становити зміст розділів і підрозділів роботи. Одне завдання відповідає одному підрозділу. При цьому слід пам'ятати, що перерахування завдань становить план і внутрішню логіку всієї роботи.

Послідовність формулювання завдань, як правило, наступне: а) здійснити аналіз наявних теоретичних напрацювань щодо вказаного питання; б) уточнити (узагальнити) методологічний апарат вивчення об'єкту; в) проаналізувати (оцінити) сучасний стан предмету дослідження, його динаміку; г) вивчити (розрахувати, дослідити) вплив туристів на об'єкт дослідження (ефективність функціонування туристичних підприємств); д) обґрунтувати основні проблеми та

запропонувати шляхи їх вирішення (розробити рекомендації та пропозиції) щодо використання результатів дослідження на практиці.

Приклади формулювання завдань дипломної роботи:

- здійснити аналіз наявних теоретико-методологічних напрацювань щодо вказаного питання;
- дати характеристику бальнеологічному курорту Куюльник та визначити його місце в туристичному комплексі Одеїшини;
- вивчити особливості функціонування бальнеологічного курорту;
- виділити перспективні види туризму, які можуть розвиватись на базі бальнеологічного курорту у міжсезоння;
- розрахувати ступінь антропогенного навантаження на природні комплекси курорту;
- виявити та узагальнити проблеми, окреслити перспективи розвитку бальнеологічного курорту на майбутнє.

Методи дослідження є інструментом при відборі фактичного матеріалу та необхідні для досягнення поставленої мети. При написанні дипломних робіт з туризмознавства найчастіше використовуються такі загальнонаукові методи, як спостереження, порівняння, аналіз і синтез, системний, математико-статистичний, індуктивний та дедуктивний, а також конкретнонаукові методи – історико-географічний, картографічний, класифікації, типізації тощо.

Методика – це спосіб, алгоритм виконання дослідження, сукупність методів. Звичайно для студента вона є запозиченою у когось («робота виконувалася по аналогії з ...»), але може бути розроблена самостійно. У вступі треба не лише представити перелік використаних методик, але й зазначити, що саме досліджувалося за допомогою того чи іншого методу.

Наукова новизна одержаних результатів містить короткий перелік наукових положень, запропонованих студентом особисто. Кожне наукове положення чітко формулюють, виокремлюючи його основну сутність і зосереджуючи особливу увагу на рівні досягнутої при цьому новизни.

Приклади формулювання наукової новизни:

- вперше оцінено рекреаційно-туристичний потенціал Кілійського району;
- вперше застосовано нову методику розрахунку максимальної ємності бальнеологічного курорту Куюльник;
- вперше побудовано ідеальну модель обслуговування туристів.

Практичне значення результатів дослідження може полягати в можливості вирішення практичної задачі, проведення подальших наукових досліджень або для використання в процесі підготовки фахівців. Тому вона може розглядатись у трьох аспектах – теоретичному, методичному та прикладному. Необхідно також подати відомості про можливість впровадження отриманих результатів із зазначенням назв установ та організацій.

У вступі також бажано визначити **особистий внесок автора** у розробку наукової проблеми, вирішенню якої присвячена робота.

Вступна частина завершується розкриттям **структур** дипломної роботи, наведенням переліку її структурних елементів і обґрунтуванням послідовності їх розташування.

Завершується вступ фразою: «Робота складається зі вступу, ... розділів, висновків; містить ... сторінок тексту, ... рисунків, ... таблиць, ... додатків. Список використаних джерел включає ... найменувань».

2.3. Написання основної частини

Основна частина дипломної роботи – найбільша за обсягом, займає не менше 2/3 роботи. Саме у ній висловлюється суть проблеми, розкривається тема, визначається авторська позиція.

Основна частина дипломної роботи складається з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів.

Назви заголовків розділів та підрозділів повинні бути стислими, чіткими, лаконічними, у вигляді простих речень і відображати вирішувану проблему. Порядок викладу матеріалу в роботі завжди підпорядкований меті дослідження і відповідати плану, при цьому не повинен зводитися до набору непов'язаних між собою окремих положень, фактів. Розподіл матеріалу на розділи та підрозділи, їх послідовність мають бути логічно виправданими і відносно пропорційними за обсягом. У кожному розділі повинна бути завершеність змісту, а також тези,

підверджені фактами, думками різних авторів, результатами власних досліджень тощо.

Кожний розділ починають з нової сторінки. Основному тексту кожного розділу може передувати передмова з коротким описом вибраного напряму та обґрунтуванням застосованих методів досліджень.

У кінці кожного розділу формулюють висновки із стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів. Кожний висновок повинен бути логічно прив'язаний до попереднього.

Загальними вимогами до дипломної роботи є чітка і логічна послідовність викладу матеріалу, переконливість аргументації, стисливість і ясність формулувань, що виключають неоднозначність тлумачення, конкретність викладу результатів, доказів та висновків.

Науковий, діловий текст не вимагає емоційних засобів виразу. Слововживання в роботі має бути максимально точним, позбавлене стилістичних прикрас. Не допускається застосування оборотів розмовної мови, професіоналізмів, довільних словотворень, скорочень слів, що не встановлені правилами орфографії і державними стандартами.

Науковій літературі властива манера безособового викладу матеріалу. Не вживаються особові займенники «я» і «ми». Замість фрази «я вважаю...» краще використовувати вирази «на наш погляд», «на нашу думку», «на думку автора» і тому подібне, тобто виклад тексту вести від першої особи множини або вживати неозначенено-особову форму дієслова і пасивні конструкції (встановлено, доведено, проведено аналіз, оцінено, з'ясовано тощо).

Не слід надмірно вживати іноземні слова і складно побудовані позиції. В той же час слід уникати надмірно коротких, слабо між собою пов'язаних фраз. Необхідно стежити за тим, щоб не втрачалася основна думка, і постійно контролювати відповідність змісту розділів їх заголовкам. Кінець кожного розділу, пункту або абзацу повинен мати логічний перехід до наступного.

Виявлення порушення студентами правил професійної етики – plagiatu, фальсифікації даних і хибного цитування – є підставою для зниження оцінки за дипломну роботу, аж до виставляння оцінки «незадовільно».

Під плагіатом розуміється наявність прямих запозичень без відповідних посилань на всі друкарські й електронні джерела, захищенні раніше кваліфікаційні роботи і дисертації. Необхідно самостійно перевірити дипломну роботу на наявність plagiatu за допомогою онлайн-інструментів для виявлення plagiatu, серед яких можна виділити наступні: <https://strikeplagiarism.com>, <https://text.ru/antiplagiat> тощо, а також засобами сервісу перевірки на plagiat Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені Іллі Мечникова в секторі «Моніторингу plagiatu» (Одеса, вул. Преображенська, 24, 2 поверх, к. 21)

Під фальсифікацією даних розуміється підробка або зміна початкових даних з метою доказу правильності висновку (гіпотези тощо), а також умисне використання хибних даних як основи для аналізу. Під хибним цитуванням розуміється наявність посилань на джерело, коли дане джерело такої інформації не містить.

Проте аналіз дипломних робіт студентів свідчить про те, що вищеназвані вимоги дуже часто не дотримуються. Найбільш поширеними помилками є:

- безсистемність викладу матеріалу;
- зловживання цитатами і витягами з книг;
- порушення правил цитування й оформлення;
- слабкість доказів і непереконливість висновків;
- розплівчатість висновків;
- наявність друкарських помилок;
- невідповідність змісту роботи її темі.

Основна частина складається з трьох розділів. Перший – теоретичний, розглядає загальні підходи до досліджуваної теми з використанням різноманітних літературних джерел. Другий та третій розділи носять аналітико-дослідницький та проектно-рекомендаційний характер. Вони містять матеріал проблемного чи

дискусійного характеру, а також аргументовану позицію автора роботи, наукову новизну, розкриття теми дослідження із застосуванням сучасних методик, власні методичні розробки з апробацією на матеріалах діючих підприємств, установ чи організацій, конкретні реальні пропозиції для вирішення проблеми (додаток Л).

Теоретичний розділ (20% обсягу роботи) містить теоретичні положення, огляд літератури, існуючих методів, моделей, систем щодо тематики роботи. У ньому наводяться основні поняття і визначення, опис об'єкту дослідження, кількісні та якісні показники, якими цей об'єкт характеризується, детально викладається методика дослідження.

В огляді літератури дипломник узагальнює і критично висвітлює думки вітчизняних і зарубіжних вчених з проблематики, що розглядається, зазначає питання, які вивчені недостатньо або невивчені взагалі та викладає свою власну точку зору на різні аспекти досліджуваної проблеми.

У цьому розділі необхідно обґрунтувати вибір напрямів дослідження, використаних методик, підходів або ж запропонувати розроблену власну методику дослідження.

Теоретичний розділ, як правило, називають – «Теоретичні основи...», «Теоретичні засади...», «Теоретико-методологічна база...», «Теоретичні аспекти вивчення...».

Аналітико-дослідницький розділ (30-35% обсягу роботи) має бути присвячений власне об'єкту і предмету дослідження, ґрутовному аналізу сучасного стану досліджуваної проблеми винятково на основі фактичних даних.

Тобто в цьому розділі досліджується практичне вирішення проблеми. Для цього дипломник повинен зібрати емпіричні дані, статистичний матеріал по об'єкту вивчення. Джерелом інформації можуть бути матеріали статистичної звітності туристичних підприємств, статистична звітність, накази, розпорядження, результати спостережень, опитувань і обстежень та інших методів збирання первинної інформації.

Особливе значення має правильне узагальнення накопиченого емпіричного матеріалу, групування та обробка даних, на основі яких проводять різноманітний

аналіз, обґрунтують пропозиції. При цьому обов'язкове використання таблиць, карт, графіків, діаграм, рисунків, що полегшує сприйняття матеріалу.

Кожне висунуте положення у цьому розділі повинне бути обґрунтоване розрахунками, фактичним матеріалом і посиланнями на літературні джерела, нормативні документи, звіти підприємств чи організацій тощо. Не допускаються посилання на усні вказівки керівників, консультантів, викладачів та інших осіб.

Проектно-рекомендаційний розділ роботи (20% обсягу) містить пропозиції та рекомендації щодо вирішення пролемного питання або його удосконалення на основі аналізу його стану, висвітленому у другому розділі. Дипломник демонструє своє бачення щодо науково-практичного вирішення завдань досліджуваної теми, вносить пропозиції інноваційного і перспективного характеру. Разом з тим ці пропозиції повинні відповідати критеріям оптимальності, цільової ефективності й практичної втіленості.

2.4. Написання висновків

Висновки – це дуже вагома структурна частина дипломної роботи, де викладаються систематизовані найважливіші результати здійсненого наукового пошуку. Висновки повинні містити чіткі формулювання узагальнень одержаних результатів, відображати їх кількісні та якісні показники у свіtlі поставлених завдань для досягнення окресленої мети. Можливі також формулювання рекомендацій щодо практичного використання результатів дослідження. Загальні висновки та практичні рекомендації дипломної роботи повинні бути аргументовано обґрунтовані й не дублювати змісту її вступної частини.

Обсяг висновків у дипломній роботі повинен становити близько 3 сторінок.

У дипломній роботі висновки бувають двох видів. Висновки до розділів повинні містити узагальнення викладеного у відповідному розділі. Загальні ж висновки повинні містити виклад актуальності теми, основні положення методики дослідження, стислий виклад теоретичних і практичних результатів дослідження, оцінку отриманих результатів, пропозиції та обґрунтування щодо напрямів подальшого дослідження.

Звичайно кожному з поставлених у вступі завдань відповідає не менше одного висновку або пропозиції.

Посилання на інших авторів, цитування їхніх праць, а також подання загальновідомих істин у висновках не припустиме.

Висновки нумеруються по пунктах – перше... (по-перше), друге... (по-друге) і так далі, а кожний пункт висновків складається з двох частин – твердження («затверджуємо, пропонуємо наступне...») і доказу («тому, що...», «на підставі...»). Наприклад: «Рівень розвитку галузі недостатній, оскільки випуск продукції на душу населення складає лише 60% від середньоєвропейського показника...».

2.5. Правила цитування та посилання на використанні джерела

Правила наукового етикету вимагають приводити точні посилання на запозичені думки, відомості, дані.

Посилання на джерела в тексті дипломної роботи проставляються в прямих дужках цифрою, відповідною порядковому номеру джерела в списку використаних джерел. *Наприклад:* [7, с. 25], де перша цифра означає номер джерела в списку використаних джерел, а друга цифра – номер сторінки джерела, з якої взято матеріал. Якщо дипломник посилається на наукову працю або підручник в цілому, а не на конкретну тезу на певній сторінці, то номер сторінки у квадратних дужках не проставляється. *Наприклад:* [7]. Посилання на праці ряду авторів оформляють зазначенням у квадратних дужках номерів їхніх праць у бібліографічному списку через крапку з комою у порядку зростання номеру посилання. *Наприклад:* [5-7; 9; 12; 16]. Посилання на джерела в тексті мають бути практично на кожній сторінці.

Посилання даються при прямому і непрямому цитуванні на всі види опублікованих і неопублікованих документів на будь-яких носіях, а також на складові частини документів. Якщо один і той же матеріал перевидано неодноразово, то слід посыпатися на його останнє видання.

Загальні вимоги до цитування такі:

а) текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий»;

б) цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту та без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, наприкінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

в) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

г) при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело;

д) якщо необхідно виявити ставлення до окремих слів або думок з цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак питання;

е) коли студент (автор роботи), наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова, то робиться спеціальне застереження, тобто після тексту, який пояснює виділення, ставиться крапка, потім дефіс і вказуються ініціали автора, а весь текст застереження вміщується у круглі дужки. Варіантами таких застережень є, наприклад: (курсив наш. – М.Х.), (підкреслено мною. – М.Х.);

е) цитати з іноземних наукових праць в українськомовних працях прийнято перекладати для зручності використання та прочитання роботи. При цьому зазначається у дужках – (тут і далі переклад наш. – М.Х.).

В посиланнях на Інтернет необхідно вказувати не тільки адресу сайту або сторінки, але й автора, назву документа, назву сайту і дату його останнього оновлення.

РОЗДІЛ 3

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

3.1. Оформлення текстової частини

Матеріали дипломної роботи подаються українською мовою.

Рукописні варіанти роботи не допускаються. Дипломна робота набирається на комп’ютері в текстовому редакторі Word і друкується на одній стороні аркушу білого паперу формату А4 (210x297 мм). Допускається представляти таблиці й ілюстрації на аркушах формату А3 (297x420 мм).

Розміри полів на сторінці: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, зверху – 20 мм, знизу – 20 мм. Шрифт Times New Roman розміром 14 пунктів, чорного кольору, через півтора інтервали, абзацний відступ – 1,25 см (5 знаків), вирівнювання – по ширині.

Дозволяється використовувати комп’ютерні можливості акцентування уваги на визначеннях, термінах, важливих особливостях, застосовуючи різне зображення шрифту: курсивне, напівжирне, виділення за допомогою рамок, розрядки, підкреслення тощо.

Забороняється використання засобів редагування і форматування тексту (ущільнення, зміна інтервалів, полів тощо) з метою зміни обсягу роботи в сторінках у більшу або меншу сторону.

Друкарські помилки та графічні неточності, які виявлені в тексті, допускається виправляти стиранням або замальовуванням коректором і нанесенням на тому ж місці виправленого тексту машинописним або рукописним способами. Допускається не більше двох таких виправлень на одну сторінку. Вписувати в надрукований текст окремі слова, формули або знаки необхідно лише чорним чорнилом.

Кожна структурна частина роботи і кожен розділ обов’язково починається з нової сторінки.

Оформлення роботи починається з титульного аркуша, де вказується:

- повна назва організації, в якій підготовлена робота (університет, факультет, кафедра);
- назва (тема) роботи та її статус (бакалаврська чи магістерська робота);
- прізвище, ім'я та по батькові студента;
- курс, де він навчається;
- прізвище, ініціали, вчене звання і науковий ступінь керівника, посада;
- місце та рік виконання роботи (додаток Г).

Зміст – друга сторінка дипломної роботи. Подається пронумерований арабськими цифрами перелік всіх розділів, підрозділів, додатків із зазначенням номерів початкових сторінок (додаток Д).

Структурні частини «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ», а також заголовки розділів дипломної роботи друкують великими (заголовними) літерами, напівжирним шрифтом, симетрично до набору тексту без крапки в кінці.

Заголовки підрозділів друкують рядковими буквами (окрім першої) з абзацного відступу, напівжирним шрифтом без крапки в кінці. Якщо заголовок підрозділу складається з двох речень, їх розділяють крапкою. Переноси слів у заголовку не допускаються.

Кожний пункт чи підпункт роботи записують з абзацного відступу. Заголовки пунктів та підпунктів друкуються малими літерами (окрім першої великої) в підбір до тексту. Після заголовка, надрукованого в підбір до тексту, ставиться крапка, а далі друкується текст.

Відстань між заголовком і текстом або між двома заголовками (окрім заголовка пункту і підпункту) повинна складати один-два міжрядкові інтервали.

Не допускається розміщувати назву підрозділу, пункту й підпункту в нижній частині сторінки, якщо після неї знаходиться тільки один рядок тексту.

Допускається використовувати скорочення вузькоспеціалізованих термінів у тому випадку, якщо він повторюється у тексті не менше 3-5 разів. У цьому випадку, при першому згадуванні терміну наводиться його повна назва, а в

дужках подається скорочений варіант, далі по тексту термін вживається у скороченому варіанті. *Наприклад*: територіальна рекреаційна система (ТРС), далі по тексту ТРС.

При згадуванні у тексті прізвищ учених, ініціали проставляють перед прізвищем, як це прийнято у списку використаних джерел (О.О. Бейдик, а не Бейдик О.О.).

Особливу увагу при написанні роботи слід звернути на написання числівників.

Якщо абзац починається з числівника, то він завжди пишеться словами. *Наприклад*: «Двадцять відсотків туристичних прибуттів припадає на територію Одесської області ...». Однозначні кількісні числівники пишуться словами. *Наприклад*: «...програма розвитку розрахована на п'ять років...». Багатозначні кількісні числівники пишуться цифрами. *Наприклад*: «...775 закладів харчування...».

Кількісний числівник, записаний арабськими цифрами і вжитий разом з іменником, не має відмінового закінчення. *Наприклад*: «... у 10 країнах...». Однозначні і багатозначні порядкові числівники, як правило, пишуться словами, *наприклад*: «... третій рівень складності».

Порядкові числівники, що входять до складу складних слів, в наукових текстах пишуться цифрами, *наприклад*: «... 5-відсоткова знижка...». Порядкові числівники, записані арабськими цифрами, мають відмінові закінчення. Якщо порядкові числівники закінчуються на дві голосні букви, на букву «і» або на приголосну букву, відмінове закінчення складається з однієї букви. *Наприклад*: «... у 2008-му році.., ... 122-е місце..., ... 15-а вулиця...». Якщо порядкові числівники закінчуються на приголосну і голосну букви, відмінове закінчення складається з двох букв, *наприклад*: «... продукція 2-го сорту...». Порядкові числівники, записані римськими цифрами, не мають відмінових закінчень, *наприклад*: «... XX століття...».

Увага!!! Лапки, дужки, крапка, кома, двокрапка, крапка з комою, позначенням %, %о, \$, € і подібні до них не відділяються пробілом від слова або числівника, з яким вони пов'язані.

Дослідження міжнародних відносин, економіки, політики та туризму країн світу потребує збору фактичного та статистичного матеріалу та його самостійного опрацювання. Це стосується насамперед статистики, що публікується у статистичних щорічниках різних країн. Дані повинні наводитися в однакових одиницях виміру: абсолютних (млн. грн., тис. дол. США, шт.) або відносних (%). Допускаються лише загальноприйняті скорочення, а символи, які використовуються в англомовних джерелах повинні бути наведені відповідно до українських норм. Наприклад, не \$ 100,000, а 100 тис. дол. США.

3.1.1. Нумерація в роботі.

Сторінки дипломної роботи нумеруються арабськими цифрами, при цьому зберігається суцільна нумерація всього тексту (від першої до останньої сторінки зі всіма вставками). Номер сторінки ставиться у верхньому правому кутку без крапки в кінці. Титульну сторінку включають в загальну нумерацію, але номер сторінки не проставляють.

Розділи і підрозділи основної частини роботи нумеруються арабськими цифрами. Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ» без знаку «№».

Розділи «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» не мають номерів. Звертаємо увагу на те, що всі аркуші, на яких розміщені згадані структурні частини роботи, нумерують звичайним чином. Не нумерують лише їх заголовки, тобто не можна друкувати: «1. ВСТУП». Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу (див. додаток Е).

Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, розділених крапкою, наприклад: «2.3» (третій підрозділ другого розділу) або «1.3.2» і так далі. Потім у тому ж рядку наводять заголовок підрозділу.

Ілюстрації та таблиці, розміщені на окремих сторінках роботи, вносяться до загальної нумерації сторінок. Таблиці, рисунки, карти, розміри яких більше формату А4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування у тексті або ж у додатках.

Якщо у роботі використовуються примітки, то їх нумерують в межах однієї сторінки. Якщо є одна примітка, то її не нумерують, а після слова «Примітка» ставиться крапка.

Наприклад: * Примітка. В розрахунках за рік вважається тривалість гірсько-лижного сезону.

Якщо приміток на одному аркуші декілька, то після слова «Примітка» ставлять двокрапку, *наприклад*:

* Примітки:

1.
2. ...

3.2. Оформлення таблиць, формул, ілюстрацій

Таблиці використовуються для представлення і кращого сприйняття цифрового матеріалу, зручності порівняння статистичних показників. Вони розміщаються безпосередньо за текстом, в якому згадувалися вперше або на наступній сторінці. Якщо таблиця займає усю сторінку її доцільніше розміщувати у додатку.

Між таблицею та текстом до, і після неї необхідно залишати один інтервал.

Кожна таблиця повинна мати назву, яка повинна відображати її зміст. Назва таблиці формулюється чітко й коротко і друкується над таблицею напівжирним шрифтом без крапки в кінці симетрично до тексту.

На всі таблиці мають бути посилання в тексті. *Наприклад*: «... розрахунки антропогенного впливу на природні комплекси курорту представлени у табл. 1 ...».

Таблиці нумерують арабськими цифрами, які ставляться по правій стороні над заголовком таблиці. Номер складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка.

Наприклад: *Таблиця 1.2* (друга таблиця першого розділу), нижче розміщують назву таблиці.

У суцільну нумерацію таблиць не входять таблиці, розміщені у додатках.

Слово «Таблиця» друкують курсивом у правому куті сторінки. Після слова «Таблиця» знак «№» і крапка не ставляться.

Якщо приведені дані в таблиці запозичені, треба указувати джерело інформації. При цьому обов'язково після назви таблиці у квадратних дужках зазначається номер джерела у списку використаних джерел і сторінку, на якій вона там розміщена.

Наприклад:

Параметри оптимальних кліматичних умов для рекреаційних цілей [9, с. 52]

Показники	При використанні в період	
	літній	зимовий
Середньодобова температура повітря, °C:		
- при швидкості вітру 0 - 1 м/сек.	+15...+20	0...-25
- при швидкості вітру 2 - 3 м/сек.	+15 ...+23	0... -15
- при швидкості вітру 4 - 5 м/сек.	+20 ...+26	0... -10
Швидкість вітру, м/сек.	до 5	до 5
Час отримання оптимальної дози УФР, хв.	20-40	-
Період геліотерапії, днів	105-120	-
Товщина снігового покриву, см	-	10 - 40
Тривалість періоду для занять зимовими видами спорту, днів	-	45-60

При оформленні таблиць допускається застосовувати в таблиці шрифт на 1-2 пункти менший, ніж в основному тексті з одинарним інтервалом.

Таблиці слід розміщувати так, щоб їх можна було читати без повороту тексту. Якщо таке розташування неможливе, таблицю розташовують так, щоб для її читання треба було повернути сторінку за годинниковою стрілкою на 90 градусів.

Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на наступну сторінку. При перенесенні таблиці на наступну сторінку назву вміщують тільки над її першою частиною.

Наприклад: на першій сторінці пишуть «*Таблиця 1*» та її назва, на другій сторінці – «*Закінчення табл. 1*». Якщо таблиця розміщується на трьох сторінках,

її оформлення виглядає наступним чином: на першій сторінці пишуть «*Таблиця 1*» та її назва, на другій – «*Продовження табл. 1*», а на третій – «*Закінчення табл. 1*».

За логікою побудови таблиці її логічний суб’єкт, або підмет (позначення тих предметів, які в ній характеризуються), розміщують у боковику, голові, чи в них обох. Логічний предикат або присудок таблиці (тобто дані, якими характеризується підмет) – у прографці, а не в голові чи боковику. Кожен заголовок над графою стосується всіх даних цієї графи, кожен заголовок рядка в боковику – всіх даних цього рядка.

Заголовокожної графи в головці таблиці має бути по можливості коротким. Слід уникати повторів тематичного заголовка в заголовках граф, одиниці виміру зазначати у тематичному заголовку, виносити до узагальнюючих заголовків слова, що повторюються.

Боковик, як і голова, потребує лаконічності. Повторювані слова тут також виносять у об’єднувальні рубрики. Загальні для всіх заголовків боковика слова розміщують у заголовку над ним.

У прографці повторювані елементи, які мають відношення до всієї таблиці, виносять у тематичний заголовок або в заголовок графи. Однорідні числові дані розміщують так, щоб їх класи збігалися; неоднорідні – посередині графи; лапки використовують тільки замість однакових слів, які стоять одне під одним. Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк.

Приклад побудови таблиці:

Таблиця 1

Назва таблиці

Голова	Регіони світу	Кількість прибуттів, млн. осіб		Частка на світовому ринку, %		Заголовок граф
		2008	2012	2008	2012	
Рядки	Європа					Підзаголовки граф
	Азія					граф
	Америка					
	Африка					

Боковик (заголовки рядків)

Графи (колонки)

Заголовки граф повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є самостійними. Висота рядків повинна бути не меншою 8 мм. Графу з порядковими номерами рядків до таблиці включати не треба.

Якщо рядки чи графи таблиці виходять за межі сторінки, таблицю поділяють на частини, розміщуючи одну частину під іншою або ж переносять на наступну сторінку. При цьому, в кожній частині таблиці повторюють її головку або є боковик. При розподілі таблиці на частини допускається її голову і боковик замінити, відповідно, нумерацією колонок. При цьому нумерують арабськими цифрами графи (чи рядки) першої частини таблиці.

Наприклад:

Продовження табл. 1						
1	2	3	4	5	6	7
Карпатський національний природний парк	1980	50303	37500	476	1100	50
Біосферний заповідник «Асканія Нова»	1921	11312	186	14	1709	56
Чорноморський біосферний заповідник	1927	57048	359	47600	624	43

При використанні формул у роботі необхідно дотримуватися певних правил. Всі математичні формули і вирази потребують пояснення. Якщо формула запозичена з літератури, можна обмежитися посиланням на джерело і розкрити сутність символів, що входять до неї. Оригінальні формули пояснюються в ході їх обґрунтування. При цьому приводяться не всі елементарні проміжні результати, а лише основні етапи виведення формули і кінцевий результат.

Позначення величин пояснюють при їх першій появлі в тексті. Доцільно пояснювати всі позначення, що містить заключна формула, особливо, якщо ця формула є розрахунковою.

Всі математичні вирази, а також знаки математичних дій в тексті, з метою досягнення єдиного стилю друкуються прописними буквами.

При написанні математичних формул особливу увагу слід звертати на чітке виділення індексів і показників ступеню, розташування і довжину дробової риски тощо.

Формули в дипломній роботі підлягають наскрізній нумерації або у межах розділу. Номер формули розташовується в круглих дужках без крапок і нумерується у правій стороні аркуша на рівні останнього рядка формули арабськими цифрами. Нумерувати слід лише ті формули, на які є посилання в наступному тексті, інші нумерувати не рекомендується. При посиланні на формулу вказують її порядковий номер в круглих дужках. *Наприклад:* «...ступінь екзотичності рекреаційної території розраховують за формулою (1.3)».

Довгі та громіздкі формули, котрі мають у складі знаки суми, добутку, диференціювання, інтегрування, розміщують в окремих рядках. Це стосується також і всіх нумерованих формул. Для економії місця кілька коротких однотипних формул, відокремлених від тексту, можна подати в одному рядку, а не одну під одною. Невеликі і нескладні формули, що не мають самостійного значення, вписують всередині рядків тексту.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони наведені у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

Наприклад:

$$K_{hp} = \frac{T\mathcal{D}_{\max}}{T\mathcal{D}_{\min}}, \quad (2.1)$$

де K_{hp} – коефіцієнт нерівномірності туристичного потоку;

$T\mathcal{D}_{\max}$ – кількість туроднів за період (найчастіше за місяць) з максимальним туристичним потоком, днів;

$T\mathcal{D}_{\min}$ – кількість туроднів за період з мінімальним туристичним потоком, днів.

Рівняння і формули треба виділяти з тексту вільними рядками. Вище і нижче кожної формули потрібно залишити не менше одного вільного рядка. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знака рівності (=), або після знаків плюс (+), мінус (-), множення (\times).

Основними видами ілюстративного матеріалу в дипломній роботі можуть бути карти, фотокартки, креслення, схеми, рисунки, графіки, діаграми тощо. Їх можна виконувати як в комп'ютерному варіанті, так і від руки. Ілюстративні матеріали повинні відповідати форматові А4 (за необхідності допускається використання форматів від 203×288 до 297×420 мм), їх включають до загальної нумерації сторінок роботи, якщо вони розміщаються по тексту роботи.

Допускається розміщувати в роботі ілюстрації, виконані за допомогою копіювального пристрою. В такому разі вони наклеюються на аркуш білого паперу. Теж саме можна робити і з фотокартками досліджуваних об'єктів та явищ.

Ілюстрації слід розташовувати безпосередньо після тексту, в якому згадуються вперше, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації, приведені в тексті, мають бути посилання у вигляді виразу в круглих дужках «... (рис. 1.1)». Не допускається одні й ті ж результати представляти у вигляді ілюстрації і таблиці.

Ілюстрації позначають словом «Рис.», далі проставляється порядковий номер ілюстрації, який вказується арабськими цифрами без знака №. і робиться підпис. Допускається наскрізна нумерація ілюстрацій або в межах кожного розділу окремо. *Наприклад:* Рис. 3.2 (другий малюнок третього розділу). Виняток становлять ілюстрації, які розміщені у додатках. Там вони підпорядковуються своєї нумерації.

Приклад оформлення рисунків:

Рис. 2.4. Кайлас - священна гора Тибету

Джерело: <http://kailash.ru/c002/147.html>

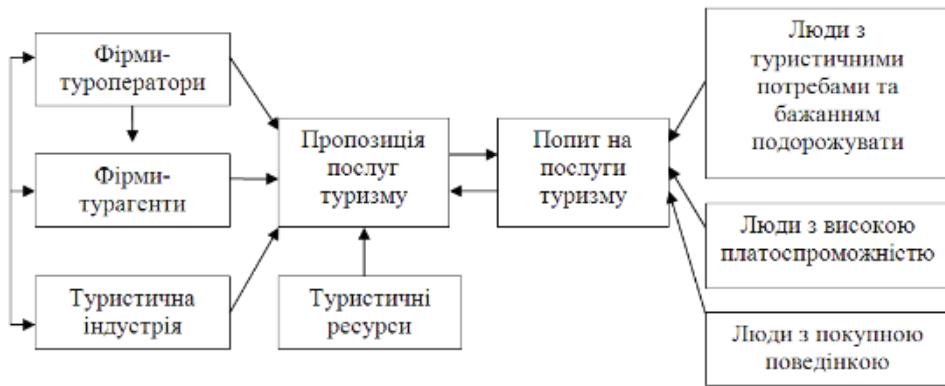

Рис. 1.2. Схема функціонування туристичного ринку [5, с. 65]

Назви ілюстрацій розміщують відразу після їх номерів. Текст пояснень (підрисунковий текст) розташовують під заголовком рисунка по ширині сторінки. Якщо ілюстрації створені не власне автором необхідно обов'язково зробити посилання на відповідне джерело (у квадратних дужках).

3.3 Оформлення списку використаних джерел

Список використаних джерел – це елемент бібліографічного апарату, що містить бібліографічні описи використаних джерел.

Список використаних джерел оформляється відповідно до вимог державного стандарту ДОСТ 7.1-8.4 (додаток Ж). Бібліографічний опис складають безпосередньо за друкованим твором або виписують з каталогів і показчиків без пропусків будь-яких елементів, скорочень назв тощо.

Перелік використаних джерел рекомендується складати за абеткою в наступній послідовності:

- закони України;
- укази Президента України;
- декрети й ухвали Кабінету Міністрів України;
- монографії, книги, статті, збірки документів приводяться в алфавітному порядку за прізвищем авторів;
- іноземні джерела;
- статистичні щорічники і бюллетні;

- ресурси електронних бібліотек.

Бібліографічний список нумерується від першої до останньої назви. Підзаголовки до окремих типів документів не робляться, кожний документ нумерується окремо.

Роботи одного автора розміщаються відповідно до алфавіту назв або хронології написання праць. Авторів, які мають однакові прізвища, записують в алфавітному порядку їхніх ініціалів.

Назви праць прийнято писати мовою оригіналу. Спочатку указується література на мовах народів, що користуються кирилицею, потім література на мовах народів, що користуються латиницею, а далі – мовами з особливою графікою.

Бібліографічний опис містить наступні області:

- прізвище автора або прізвища авторів з прописної букви;
- основний заголовок;
- підзаголовні дані;
- відомості про видання;
- місце видання: видавництво або організація, що видає;
- дата видання; обсяг (у сторінках).

Кожна область опису відділяється від подальшої спеціальним розділовим знаком «крапка, тире» (. –). Після назви міста перед назвою видавництва ставиться знак (:). Відомості про статтю і видання, в якому опублікована стаття, розділяється знаком «дві похилі риски» (//). Знак «похила риска» (/) передує відомостям про відповідальність.

Вказівка обсягу книги є обов'язковою. Опис, літератури на іноземних мовах виконується по тих же правилах.

Міста видання Київ, Москва, Санкт-Петербург, у всіх випадках пишуться скорочено (К., М., Спб.). У іноземних виданнях скорочуються: London – L., Paris – P., New York – N.Y. Решта міст приводиться повністю.

3.4. Оформлення додатків

Розділ «ДОДАТКИ» є самостійною частиною роботи. Не допускається включення в додаток матеріалів, на які відсутні посилання в тексті.

Додатки дипломної роботи містять:

- 1) картографічні джерела (карти, картосхеми);
- 2) методики та алгоритми, застосовані в процесі виконання роботи;
- 3) результати досліджень (у зведеніх таблицях, схемах, графіках, діаграмах);
- 4) таблиці проміжних статистичних (цифрових) даних;
- 5) ілюстрації, рисунки, фотографії тощо.

Додатки оформлюють як продовження дипломної роботи на наступних її сторінках або у вигляді окремої частини (книги), розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті дипломної роботи. Якщо додатки оформляти у вигляді окремої книги, то після «СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» на чистому аркуші посередині сторінки симетрично до тексту пишуть слово «ДОДАТКИ», а самі додатки розміщують з наступної сторінки.

Кожний наступний додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Справа на сторінці над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» і велика літера, що позначає його, *наприклад*: Додаток А.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, И, І, Ї, Й, О, Ч, Ъ.

Додатки входять в загальну нумерацію сторінок. Текст кожного додатка за необхідності може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, *наприклад*, А. 2 – другий розділ додатка А.

Ілюстрації, таблиці і формули, які розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, *наприклад*: рис. Д.1.2 – другий рисунок першого розділу додатка Д; формула (А.1) – перша формула додатка А.

РОЗДІЛ 4

ВИМОГИ ДО ВИСТУПУ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЇ РОБОТИ НА ЗАХИСТІ

Підготовка до захисту наукової роботи має бути ґрунтовною і серйозною. Важливо не тільки написати високоякісну роботу, але й вміти кваліфіковано її захистити.

Під час підготовки до захисту студент має погодити зі своїм науковим керівником складену ним стислу доповідь щодо дипломної роботи і підготовлений графічний матеріал. Вона готується українською або іноземною мовою (англійською чи німецькою).

Студент має право захищати дипломну роботу на одній з іноземних мов, що викладається в університеті. Для одержання дозволу на захист дипломної роботи іноземною мовою студентові необхідно подати на ім'я декана факультету заяву, завізовану завідувачем кафедрою іноземних мов та керівником дипломної роботи. Заява подається в двотижневий термін після затвердження теми роботи. Завідувач кафедри іноземних мов приймає відповідне рішення на підставі співбесіди зі студентом, або на підставі результатів захисту студентом іноземною мовою курсових проектів (робіт).

Доповідь повинна відобразити: актуальність обраної теми, мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, структуру роботи, основні результати аналізу матеріалів, на основі яких виконано роботу.

На захист дипломної роботи виділяється 20-30 хвилин. З них **на висвітлення основних положень дипломної роботи бакалавра - до 8 хвилин, для дипломних робіт магістра - до 10 хвилин.** На обговорення роботи (відповіді на зауваження рецензента, питання членів ЕК) виділяється 12-20 хвилин.

Презентація виступу на захисті дипломні роботи зазвичай не повинна перевищувати 20 слайдів, але краще вкласти матеріал у 12-15 слайдів (максимум 2 слайди на хвилину промови). Бажано не використовувати складних прописних шрифтів, розмір шрифтів має бути не менше, ніж 20-22 pt. В одному слайді доцільно вміщувати не більше, ніж 12-15 рядків тексту.

Рекомендована структура презентації така:

- титульний аркуш (тема, автор, керівник) (1 слайд);
- об'єкт та предмет дослідження (1 слайд);
- мета та завдання дослідження (1 слайд);
- загальна характеристика роботи (структурата роботи – кількість розділів, наявність висновків, додатків, таблиць і схем, обсяг списку використаних джерел, загальний обсяг роботи) (1 слайд);
- короткий теоретичний вступ (вказати хто займався досліджуваною проблемою і які підходи вироблені) (1-2 слайди);
- методи та методика дослідження (1 слайд);
- опис результатів дослідження – демонстраційні матеріали, що підтверджують актуальність роботи, виконання аналізу існуючих положень, досягнення основних цілей дослідженів і розробок, з яких можна судити про кваліфікації автора по даному напрямку (8-10 слайдів);
- висновки та рекомендації (1-2 слайди);
- завершальний слайд – «Дякую за увагу!».

Класичні помилки презентації, яких слід уникати:

- надто багато матеріалу на слайді;
- забагато слайдів;
- дуже швидко йдуть слайди;
- малий шрифт;
- надмірне «декорування»;
- фон слайду (шаблон) зливається з текстом або надміру яскравий, відволікає увагу;
- невіправдане використання ефектів анімації;
- «виступаючий говорить до екрану».

РОЗДІЛ 5

ЗАХИСТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

5.1. Порядок допуску та подання роботи до захисту

Останній варіант наукової роботи подають науковому керівнику за місяць до захисту.

Студентам рекомендується представляти науковому керівнику як мінімум дві редакції дипломної роботи. По першій редакції керівником будуть висловлені зауваження і претензії, які слід врахувати при оформленні кінцевого варіанту роботи. Поглянувши на написаний текст свіжим поглядом, легко виявити свої помилки і неточності та знайти варіант поліпшення викладу роботи. У готовій дипломній роботі повинен простежуватися чіткий зв'язок між всіма розділами, відчувається її єдність.

Якщо дипломна робота після перевірки допущена до захисту, то студент, познайомившись з відгуком викладача, усуває всі критичні зауваження.

Чистовий варіант роботи необхідно ще раз відредактувати, усунути стилістичні погрішності і друкарські помилки в тексті. Ретельна перевірка остаточного тексту свідчить про відповідальне відношення автора до своєї роботи, пошані до керівника, рецензента, читачів.

Після остаточного оформлення чистового варіанту дипломної роботи студент і керівник роботи ставлять свої підписи на титульному аркуші.

Оформлену і зброшурковану в тверде переплетення дипломну роботу студент зобов'язаний представити на кафедру в установлений термін, але не **пізніше чим за два тижні до захисту.** Дата отримання роботи фіксується методистом кафедри на титульному аркуші дипломної роботи. Без реєстрації робота вважається за нездану. Невчасне надання дипломної роботи на кафедру прирівнюється до неявки на захист.

Текст роботи подають у двох примірниках: друкований зброшуркований варіант та електронний варіант на CD-RW.

Якщо дипломна робота здається пізніше призначеного терміну, то вона на доопрацювання не відправляється і оцінюється в тому вигляді, в якому була здана на кафедру. В разі не дотримання встановленого терміну здачі роботи без поважної причини студент втрачає право претендувати на відмінну оцінку.

Науковий керівник перевіряє роботу і пише відгук. При наявності позитивного відгуку на наукову роботу наукового керівника робота направляється на рецензування.

Термін перевірки і рецензування дипломної роботи з того часу, коли викладач узяв її на рецензію, складає 10 днів.

Щоб отримати *dопуск до захисту*, при написанні роботи необхідно уникати наступних основних недоліків, що часто зустрічаються:

1. Відхід від теми, коли назва роботи, її структура і фактичний зміст не збігаються.
 2. Дослівне списування матеріалу з базового підручника, з інших книг і чужих матеріалів.
 3. Механічне копіювання робіт і рефератів з Інтернету, що порушує найважливішу вимогу до дипломних робіт – самостійність. При встановленні факту копіювання робота не допускається до захисту.
 4. Обсяг роботи перевищує той, що рекомендується.
 5. Відсутність логіки, слабкий зв'язок однієї думки з іншою, безсистемний виклад матеріалу.
 6. Повторення одних і тих же положень, стилістичні погрішності.
 7. Використання застарілого статистичного і фактичного матеріалу, який не відображає сучасні явища.
 8. Немає повної ув'язки посилань на літературу з переліком джерел.
- З метою забезпечення більш якісного виконання дипломної роботи на кафедрі передбачено попередній внутрішньоїкафедральний захист дипломної роботи.

Попередній захист роботи проводиться на кафедрі за 2-3 тижні до основного захисту. Студент виступає з доповіддю, та відповідає на поставлені питання за змістом роботи і доповіді.

Попередній захист є свого роду «репетицією» і допуском до основного захисту. На попередньому захисті виявляються недоліки в роботі, вказуються шляхи їх усунення та ін. До цієї процедури має бути повністю готова й оформленена робота.

Завідуючий кафедрою, на підставі представлених матеріалів, вирішує питання про допуск дипломника до захисту, про що свідчить відповідний запис на титульному аркуші випускної дипломної роботи.

У разі значного порушення графіку виконання наукової роботи за рішенням кафедри студент може бути недопущений до захисту роботи.

У подальшому це питання розглядається на засіданні кафедри з участю керівника випускної дипломної роботи. Витяг з протоколу засідання кафедри додається до проекту наказу про відрахування студента.

5.2. Відгук на дипломну роботу

Закінчена дипломна робота представляється на розгляд науковому керівникові для написання ним відгуку.

Відгук наукового керівника – це письмовий виклад думки особи, яка здійснює безпосереднє керівництво підготовкою та написанням дипломної роботи щодо актуальності, повноти, завершеності, наукової новизни та практичної цінності роботи, а також щодо особистого внеску студента в розроблення порушених у роботі проблем.

Відгук пишуть на спеціальному бланку (зразок див. у додатку 3).

У відгуку науковий керівник вказує:

- актуальність теми, ступінь наукового і практичного значення результатів;
- відповідність змісту випускної роботи цільовій установці;
- науковий рівень, повноту, якість і новизну теми, що розробляється;
- ступінь самостійності, ініціативи й творчості студента;

- новизну представлених результатів та оригінальність їх отримання;
- послідовність, аргументованість, логічність та грамотність викладу матеріалу;
- уміння працювати з літературою і джерелами;
- уміння проводити розрахунки і аналізувати отримані результати, узагальнювати, робити наукові й практичні висновки;
- області використання дипломної роботи.

У висновку (відгуку) визначається рівень підготовки студента, ступінь відповідності випускної роботи кваліфікаційним вимогам спеціальності (напряму) і можливість її представлення до захисту.

Відгук наукового керівника, разом із рецензією та іншими документами складаються в конверт, останній наклеюється до внутрішньої сторони твердої обкладинки.

5.3. Рецензування роботи

Після отримання допуску до захисту дипломної роботи на профілюючій кафедрі студент повинен звернутися до зовнішнього рецензента.

Рецензія – довільний аналіз та критична оцінка дипломної роботи. На кожну дипломну роботу надається одна рецензія. Вона містить заголовок дипломної роботи, коротке перерахування основних питань, позитивні і негативні враження, оцінку актуальності, практичної значимості

До рецензування залучаються професори і викладачі географічного відділення кафедр геолого-географічного факультету ОНУ імені І. І. Мечникова, а також інших вищих навчальних закладів і науково-дослідних установ, фахівці організацій та установ сфери послуг в галузі туризму. Зовнішню рецензію повинен зробити висококваліфікований фахівець, який має практичний досвід розв'язання проблем, споріднених з темою дослідження.

Не пізніше, ніж **за 2 дні** до захисту рецензент подає рецензію до Екзаменаційної комісії (ЕК). Обсяг рецензії повинен становити 1-2 сторінки.

Рецензія повинна містити об'єктивну оцінку випускної роботи і відображати:

- актуальність теми, повноту і якість виконання роботи;

- наукову, практичну та економічну доцільність, її новизну;
- дослідницькі навики автора, його уміння аналізувати, узагальнювати і робити висновки;
- наявність у роботі особистих пропозицій і рекомендацій, перспективність дослідження;
- достовірність результатів і обґрунтування висновків;
- стиль викладу матеріалу;
- переваги і недоліки дипломної роботи;
- якість оформлення роботи.

В рецензії повинні міститись грунтовний аналіз недоопрацювань і недоліків роботи, а також не менше двох зауважень (побажань) по роботі.

Рецензія повинна закінчуватися рекомендованою оцінкою роботи, що рецензується. Приклад оформлення рецензії на дипломну роботу подано у додатку К.

5.4. Захист і критерії оцінювання дипломної роботи

Захист випускних кваліфікаційних робіт проводиться на відкритих засіданнях Екзаменаційної комісії.

Захист дипломних робіт проходить в наступному порядку:

- інформація завідуючого кафедрою про виконання випускником навчального плану;
- доповідь випускника тривалістю до 10 хвилин;
- відповіді на питання членів ЕК і присутніх на захисті;
- оголошення відгуку і рецензії;
- відповіді дипломника на зауваження керівника і рецензента.

Доповідь слід починати зі слів: «Шановний пане голово, шановні члени державної екзаменаційної комісії, панове! Вашій увазі пропоную стислий виклад дипломної роботи, виконаної на тему «.....». Науковий керівник». Завершальне слово: «Доповідь завершено! Дякую за увагу!»

Доповідь структурно складається з трьох частин:

- вступ – 2-3 хвилини (обґрунтування вибору теми, її актуальність, мета, задачі, методика дослідження тощо);
- інформація про виконану роботу – 3-4 хвилини (послідовно за розділами основної частини, – що автором самостійно здійснено, проаналізовано, розраховано тощо);
- повний виклад результатів дослідження, що складають предмет захисту – 3-4 хвилини (висновок).

Рекомендується представити демонстраційні матеріали (креслення, графіки, таблиці, карти, презентація), які покликані ілюструвати перш за все основний зміст виступу, звільняючи доповідача від необхідності характеризувати статистичний матеріал словами. Головне призначення демонстраційного матеріалу – детально і наочно проілюструвати базові положення роботи. Дуже важливо вчасно посилатись на відповідний матеріал, акцентувати на ньому увагу членів комісії.

Присутні члени ЕК можуть задавати доповідачу запитання з метою визначення його рівня підготовленості, повноти розуміння теми дослідження, ерудиції.

Після оголошення відгуку та рецензії студент повинен дати аргументовані відповіді на їхні зауваження.

Рішення про оцінку захищеної дипломної роботи приймається Екзаменаційною комісією (ЕК) на закритому засіданні відкритим голосуванням більшістю голосів членів комісії, які брали участь у засіданні. При рівному числі голосів за і проти голос голови є вирішальним. комісія визначає підсумкову диференційовану оцінку дипломної роботи. Рішення ЕК є остаточним і оскарженню не підлягає. Рішення комісії у той же день оголошує голова ЕК. Після захисту дипломна робота зберігається в архіві університету.

Критерії оцінювання дипломної роботи засновані на рекомендаціях науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України («Кредитно-модульна система підготовки фахівців у контексті Болонської декларації», «Засоби діагностики якості вищої освіти: Методичні рекомендації щодо виконання та

захисту випускних робіт студентів», «Положення про Всеукраїнський конкурс дипломних та магістерських робіт студентів вищих навчальних закладів» та ін.).

При оцінці роботи враховується глибина опрацювання і широта обсягу теми, ступінь використання джерел, уміння аналізувати зібраний матеріал, грамотність та стиль викладу, якість технічного оформлення роботи, якість доповіді студента і його відповідей на питання та критичні зауваження.

За результатами захисту на закритому засіданні комісії виставляється диференційована оцінка: за 100-балльною шкалою, за національною шкалою оцінювання та шкалою ЄКТС:

Оцінка за 100- бальною шкалою	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання з незначними помилками
85-89	добре	B	вище середніх стандартів, але з певними помилками
75-84	добре	C	загалом змістовна робота зі значними помилками
70-74	задовільно	D	чітко, але зі значними недоліками
60-69	задовільно	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
менше 60 балів	незадовільно	FX, F	виконання не відповідає мінімальним критеріям

ВІДМІННО (A) ставиться: при виконанні роботи у повному обсязі відповідно до завдання; таблична та графічна частина не мають помилок; відповіді на запитання членів комісії вичерпні й аргументовані; автор роботи регулярно пред'являв для перевірки окремі її розділи, систематично відвідував консультації; розрахунки та оформлення виконано за допомогою ПЕОМ.

ДОБРЕ (B, C) ставиться якщо: дипломну роботу виконано у повному обсязі відповідно до завдання і вона не має помилок, які потребують її корінної переробки; відповіді на запитання членів комісії даються по суті, але не в деталях;

при поточній перевірці матеріал пред'являвся не завжди; консультації студент відвідував не регулярно.

ЗАДОВІЛЬНО (D, E) ставиться якщо: дипломна робота виконана з відхиленнями від завдання і мають місце помилки в аналітичній (розрахунковій) частині; оформлення не відповідає вимогам; при перевірці матеріал роботи не пред'являвся; консультації студент відвідував епізодично; на запитання відповідає, але не в повному обсязі.

НЕЗАДОВІЛЬНО (FX, F) виставляється, якщо: дипломна робота виконана не в повному обсязі та з відхиленнями від завдання; мають місце суттєві помилки, які тягнуть за собою переробку дипломної роботи; оформлена вона з відхиленнями від вимог; студент регулярно пропускав заняття й консультації без поважних причин. Така дипломна робота повинна бути допрацьована і повторно внесена на захист.

Остаточна оцінка заноситься до протоколу засідання ДЕК та залікової книжки. Результати захисту дипломної роботи оголошують у той же день після оформлення протоколів засідання ДЕК.

Випускники, які при захисті отримали незадовільну оцінку відраховуються з університету з одержанням академічної довідки. До повторного захисту дипломну роботу можна подавати впродовж трьох років після закінчення навчання в університеті.

Якщо захист дипломної роботи не відбувся з поважних причин (про що студент має подати відповідні документи у ЕК), то ректор університету може подовжити термін навчання студента до наступного терміну роботи ЕК, але не більше ніж на один рік. Незалежно від причин повторний захист бакалаврських та магістерських робіт у той самий рік забороняється.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біланчин Я.М. Навчально-методичний комплекс з виконання курсових і випускних кваліфікаційних робіт / Я. М. Біланчин, П. І. Жанталай, М. Й. Тортик, В. І. Тригуб ; за ред. Я.М. Біланчина. - Одеса : Фенікс, 2012. - 76 с.
2. Вимоги до оформлення дисертації // Наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 №40. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17#n13>
3. ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення». - Режим доступу: http://www.knmu.kharkov.ua/attachments/3659_3008-2015.PDF
4. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: Навчальний посібник / О.В. Крушельницька. – К. : Кондор, 2009. – 206 с.
5. Методичні вказівки з підготовки і захисту дипломних робіт для студентів денної та заочної форми навчання / ОНУ імені І. І. Мечникова, кафедра фізичної географії і природокористування. - Одеса : Фенікс, 2015. - 52 с.
6. Редько В.Є. Методичні вказівки до написання дипломної роботи за спеціальністю 242 Туризм (ступінь вищої освіти "магістр") / В.Є. Редько, П.П. Самойленко, І.Ю. Приварникова. - Дніпро : вид-во ДНУ, 2018. - 40 с.
7. Чир Н.В. Методичні вказівки для написання та захисту магістерських робіт (для студентів 5 курсу факультету туризму і міжнародних комунікацій напряму підготовки 8.14010301 «Туризмознавство»). / Н.В. Чир, В.М. Kochan. – Ужгород : вид-во «УжНУ», 2014. – 61 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Орієнтовна тематика дипломних робіт*

Розвиток туризму в Україні

1. Ринок туристичних (або готельно-ресторанних) послуг України (регіонів) і перспективи його розвитку в умовах глобалізації.
2. Аналіз і оцінка туристичного потенціалу України (регіонів).
3. Розвиток внутрішнього і в'їзного туризму в Україні до 2030 року.
4. Проблеми розвитку сільського (екологічного, екстремального, спортивно-оздоровчого, оздоровчо-лікувального, паломницького) туризму в Україні (регіоні).
5. Соціально-економічні проблеми розвитку вітчизняного (або зарубіжного) туризму в умовах економічних криз.
6. Формування і розвиток ринку рекреаційних і туристичних послуг України.
7. Інтеграція України в світову індустрію туризму.
8. Транскордонне співробітництво в сфері туризму.
9. Процеси глобалізації в світовій індустрії туризму.
10. Формування і розвиток ринку праці індустрії гостинності і туризму.
11. Ринок праці туристичної сфери України (регіону).
12. Розвиток готельно-ресторанного господарства в Україні (регіоні).
13. Проблеми розвитку соціального туризму в Україні (регіоні).
14. Розвиток дитячого туризму в Україні.

Державне регулювання розвитку туризму

1. Державне регулювання туристичної діяльності в Україні.
2. Державне регулювання індустрії гостинності України.
3. Зарубіжний досвід державного регулювання якості обслуговування в індустрії гостинності (ресторанному господарстві).
4. Зарубіжний досвід розвитку індустрії гостинності і туризму (на прикладі окремих країн) і можливості його використання в Україні.
5. Методи державного регулювання якості послуг в індустрії гостинності.
6. Економічні методи державного регулювання розвитку готельно-туристичної сфери.

Прогнозування розвитку туристичної індустрії

1. Прогнозування розвитку індустрії туризму.
2. Методи прогнозування показників діяльності підприємств індустрії туризму.
3. Методи дослідження і прогнозування туристичних ринків.

Маркетинг туризму

1. Конкурентоспроможність туристичних послуг: поняття, чинники і моделі.
2. Реалізація концепції маркетингу на ринку туристичних послуг.
3. Види і стратегії конкуренції на ринку туристичних послуг.
4. Сегментація ринку, позиціонування і брэндинг туристичних послуг.
5. Дослідження методів управління маркетингом на підприємствах індустрії туризму та їх вдосконалення.
6. Організація ефективного просування і продажу турпродукту (продукту діяльності підприємств індустрії гостинності).
7. Креативний маркетинг туристичного (ресторанного, готельного) підприємства (бізнесу).
8. Організація рекламної діяльності на підприємствах індустрії туризму і оцінка її ефективності.
9. Організація маркетингової служби на підприємствах індустрії туризму, її ефективність і шляхи вдосконалення.
10. Дослідження життєвого циклу продукту (послуги) підприємств індустрії туризму (на прикладі готелю, ресторану, турфірми).
11. Організація системи управління взаєминами з клієнтами турфірм (готельних, ресторанних) підприємств і оцінка її ефективності.
12. Розробка стратегії формування лояльності споживачів у сфері туристичного (готельного, ресторанного) бізнесу.
13. Імідж (планування, формування, просування) туристичного (готельного, ресторанного) підприємства.
14. Інноваційні методи стимулування попиту в індустрії туризму.
15. Торгова марка туристичного (готельного, ресторанного) підприємства.
16. Маркетинговий аналіз діяльності підприємств індустрії туризму

Менеджмент туризму

1. Програмно-цільові методи планування і управління готельно-туристичними комплексами.

2. Управління господарсько-фінансовою діяльністю на підприємствах готельно-ресторанного господарства.
3. Стратегічне управління турфірмою (підприємством готельно-ресторанного господарства).
4. Ризик-менеджмент як частина управління комерційною діяльністю турфірми (підприємства готельного і ресторанного господарства).
5. Організація внутрішньофірмового управління в турфірмі (готельно-ресторанному господарстві).
6. Оптимізація управлінської структури підприємств індустрії туризму.
7. Організаційна структура турфірми (готельно-ресторанного комплексу) і її вдосконалення.
8. Управління матеріально-технічною базою на підприємствах індустрії туризму.
9. Організація і управління матеріальними ресурсами в готельному, ресторанному і туристичному бізнесі.
10. Оцінка ефективності інвестиційних проектів в туризмі.
11. Ефективність використання матеріальних, трудових, фінансових і інформаційних ресурсів в готельному (ресторанному) підприємстві.
12. Управління знаннями на підприємствах індустрії туризму як спосіб підвищення їх конкурентоспроможності.
13. Технології ухвалення управлінських рішень на підприємствах індустрії туризму.

Управління персоналом

1. Формування і підтримка корпоративної культури підприємств індустрії туризму.
2. Соціально-психологічні аспекти управління в індустрії туризму.
3. Оцінка продуктивності праці і шляху її підвищення на підприємствах індустрії туризму.
4. Управління продуктивністю праці на підприємствах готельно-ресторанного господарства.
5. Методи вирішення конфліктів на підприємствах індустрії туризму.
6. Управління персоналом на підприємствах індустрії туризму.
7. Управління професійною кар'єрою працівників туристичних підприємств.
8. Особливості управління персоналом на малих підприємствах індустрії туризму.

9. Аналіз кадрової структури і трудового потенціалу підприємства індустрії туризму.
10. Компетенції персоналу підприємств індустрії туризму: визначення, формування і моніторинг в процесі управління ними.
11. Соціальна відповідальність і партнерство в індустрії туризму.
12. Стратегічне управління персоналом підприємств індустрії туризму.
13. Управління якістю туристичних послуг.
14. Методи контролю якості послуг в індустрії туризму.

Освіта в туризмі

- 1.Маркетинг ринку освітніх послуг у сфері індустрії туризму.
- 2.Організація підготовки і перепідготовки управлінських кадрів для індустрії туризму.
- 3.Організація і ефективність професійного навчання в індустрії туризму.

Підприємницька діяльність в туризмі

1. Розвиток малих форм підприємництва в індустрії туризму: вітчизняний і зарубіжний досвід.
2. Підприємницька стратегія підприємств індустрії туризму.
3. Економіка і організація діяльності малих підприємств індустрії туризму.
4. Бізнес-план туристичного (готельного, ресторанного) підприємства: поняття і основні етапи розробки.

Планування в туризмі

1. Маркетингове планування на підприємствах індустрії туризму, його організація і ефективність.
2. Інвестиційний план в готельному і ресторанному господарстві: основні етапи і методи розробки.
3. Економіко-математичні методи планування діяльності туристичного (готельно-ресторанного)господарства.
4. Планування праці і соціального розвитку підприємства туріндустрії.
5. Планування собівартості туристичних послуг і шляхи її вдосконалення.
6. Планування ефективності діяльності турфірми (готельного, ресторанного) підприємства в умовах ринку.
7. Фінансовий план готелю і методика його розробки.

8. Фінансове планування в туристичному(готельному,ресторанному) підприємстві.
9. Зарубіжний досвід планування діяльності підприємств індустрії туризму і можливість його використання у вітчизняній практиці.

Організація та технологія надання туристичних послуг

1. Методи обслуговування гостей і показники якості обслуговування в готельних (ресторанних) підприємствах.
2. Організація обслуговування гостей в турфірмах (готельних, ресторанних підприємствах) і її вдосконалення.
3. Системи забезпечення безпеки в туристично-готельній сфері і їх ефективність.
4. Організація впровадження передових стандартів обслуговування на підприємствах туристичного бізнесу (готельно-ресторанного господарства).

Економічний аналіз діяльності туристичного підприємства

1. Аналіз фінансового стану підприємств індустрії туризму(на прикладі готелю, ресторану або турфірми).
2. Економічний аналіз ефективності діяльності підприємства індустрії туризму(на прикладі готелю, ресторану або турфірми).
3. Аналіз виконання плану по прибутку готельного (ресторанного) підприємства.
4. Внутрішньофірмовий комерційний розрахунок на підприємствах готельно-туристського комплексу.
5. Моніторинг і оптимізація фінансово-економічних процесів в туристичних підприємствах.

Інформаційні технології в туризмі

1. Впровадження сучасних автоматизованих систем управління на підприємствах індустрії туризму.
2. Перспективи розвитку інформаційних технологій і систем на підприємствах індустрії туризму.
3. Сучасні централізовані системи бронювання в індустрії гостинності і туризму.
4. Електронна комерція на підприємствах індустрії туризму.

* Тематика дипломних робіт щорічно оновлюється викладачами кафедри

*Бланк завдання на дипломну роботу***Форма № Н-9.01****ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І. МЕЧНИКОВА**
(повне найменування вищого навчального закладу)

Інститут/факультет _____

Кафедра _____

Освітньо-кваліфікаційний рівень _____

Напрям підготовки _____
(шифр і назва)Спеціальність _____
(шифр і назва)**ЗАТВЕРДЖУЮ**
Завідувач кафедри_____

“ ____ ” 20 ____ року**З А В Д А Н Й**
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи _____
_____керівник роботи _____,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)2. Срок подання студентом роботи _____
3. Вихідні дані до роботи _____
_____4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно
розробити) _____
_____5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видає	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Срок виконання етапів роботи	Примітка

Студент _____
(підпись) _____ (прізвище та ініціали)Керівник роботи _____
(підпись) _____ (прізвище та ініціали)

Примітки:

- Форму призначено для видачі завдання студенту на виконання дипломного проекту (роботи) і контролю за ходом роботи з боку кафедри (цикльової комісії) і декана факультету (завідувача відділення).
- Розробляється керівником дипломного проекту (роботи). Видається кафедрою (цикльовою комісією).

Додаток В

Бланк Подання Голові Екзаменаційної комісії щодо захисту дипломної роботи
Форма № Н-9.03

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І. МЕЧНИКОВА
 (повне найменування вищого навчального закладу)

**ПОДАННЯ
 ГОЛОВІ ДЕРЖАВНОЇ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
 ЩОДО ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ**

Направляється студент _____ до захисту дипломної роботи
 (прізвище та ініціали)

за напрямом підготовки _____

спеціальністю _____
 (шифр і назва спеціальності)

на тему: _____
 (назва теми)

Дипломна робота і рецензія додаються.

Директор інституту/Декан факультету _____
 (підпис, прізвище та ініціали)

Довідка про успішність

за період навчання в інституті, на факультеті
 (прізвище та ініціали студента)

з 20____ року до 20____ року повністю
 виконав навчальний план за напрямом підготовки, спеціальністю з таким розподілом оцінок за:
 національною шкалою: відмінно ____%, добре ____%, задовільно ____%;
 шкалою ECTS: A ____%; B ____%; C ____%; D ____%; E ____%.

Секретар інституту, факультету _____
 (підпис) _____
 (прізвище та ініціали)

Висновок керівника дипломної роботи

Студент (ка) _____

Керівник роботи _____
(підпис, прізвище та ініціали)
“ ____ ” _____ 201 ____ року

Висновок кафедри про дипломну роботу

Дипломна робота розглянута. Студент (ка) _____
(прізвище та ініціали)
допускається до захисту даної роботи в Державній екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____
(назва)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

“ ____ ” _____ 201 ____ року

Примітки:

1. Зазначаються дані щодо навчальних досягнень студента за період навчання у вищому навчальному закладі, висновок керівника дипломного проекту (роботи) та висновок кафедри (циклової комісії) про дипломний проект (роботу).

Додаток Г

Зразок оформлення титульного аркуша

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Геолого-географічний факультет

Кафедра економічної та соціальної географії і туризму

Дипломна роботана здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему: _____

(українською та англійською мовами)

Виконав: студент/ка ____ курсу
 денної/заочної форми навчання
по спеціальності 242 Туризм
 (шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)

 (прізвище та ініціали повністю)

Керівник _____
 (прізвище та ініціали)

Рецензент _____
 (прізвище та ініціали)

Рекомендовано до захисту:
 протокол засідання кафедри
 № ____ від « ____ » ____ р.
 Завідувач кафедри
 проф. Топчієв О.Г.

 (підпис) (прізвище, ініціали)

Захищено на засіданні ЕК № ____
 протокол № ____ від « ____ » ____ р.
 Оцінка ____ / ____ / ____
 (за національною шкалою, за шкалою ECTS, бал)
 Голова ЕК
 _____ проф. Топчієв О. Г.

 (підпис) (прізвище, ініціали)

*Зразок оформлення змісту роботи***ЗМІСТ**

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ	8
1.1. Особливості розвитку сільського туризму.....	8
1.2. Соціально-економічні відносини в сільському туризмі.....	16
1.3. Форми сільського туризму.....	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ	30
2.1. Відпочинок на селі як туристичний продукт.....	30
2.2. Маркетингова та рекламна політика у сільському туризмі.....	39
2.3. Ринок сільського туризму.....	51
2.3.1. Ринок сільського туризму в Україні.....	54
2.3.2. Ринок сільського туризму в Європі.....	57
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ ..	60
3.1. Прогнозування зростання кількості туристів.....	60
3.2. Прогнозування зростання інфраструктурній забезпеченості у сільському туризмі.....	72
ВИСНОВКИ.....	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	88
ДОДАТКИ.....	91

*Зразок оформлення розділів та підрозділів роботи***РОЗДІЛ 2****АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ****2.1. Відпочинок на селі як туристичний продукт**

Багато країн використовують своє культурне надбання для розвитку на популяризації сільського зеленого туризму. Такої тенденції стала кризова ситуація у сільському господарстві. Щоб якось вижити французькі та англійські фермери у середині минулого століття почали запрошувати до себе на відпочинок усіх бажаючих.

2.2. Маркетингова та рекламна політика у сільському туризмі

У світовій практиці агротуризм з 1972 року відокремлюється у самостійну галузь. Раніше він був складовою частиною агроекономіки та здебільшого визначав зайнятість міського населення та формував деяку частину прибутку господарств.

2.3. Ринок сільського туризму

У всьому світі туризм є високодохідною галуззю. Він займає III місце після торгівлі нафтою та зброєю в економічно розвинутих країнах [15, с. 82]. Неможна не звернути уваги на феномен Туреччини, яка з відсталої аграрної країни всього за 30 років перетворилася на високорозвинену туристичну державу...

2.3.1. Ринок сільського туризму в Україні. Українське село має надзвичайно багату історико-архітектурну спадщину...

2.3.2. Ринок сільського туризму в Європі. Європейський досвід засвідчує...

Зразок оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

(згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання»)

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги, підручники, навчальні посібники: один автор	1. Коренівський Д.Г. Дестабілізуючий ефект параметричного білого шуму в неперервних та дискретних динамічних системах / Д.Г. Коренівський – К. : Ін-т математики, 2006. – 111 с. 2. Цись П.М. Геоморфологія УРСР / П.М. Цись. – Львів : вид-во Львів. ун-ту, 1962. – 222 с.
Два автори	1. Ромовська З.В. Сімейне законодавство України / З.В. Ромовська, Ю.В. Черняк. – К. : Прецедент, 2006. – 93 с. 2. Суберляк О.В. Технологія переробки полімерних та композиційних матеріалів : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О.В. Суберляк, П.І. Баштанник. – Львів : Растр-7, 2007. – 375 с.
Три автори	1. Акофф Р.Л. Идеализированное проектирование: как предотвратить завтрашний кризис сегодня / Акофф Р.Л., Магидсон Д., Эдисон Г.Д. ; пер. с англ. Ф.П. Тарасенко. – Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2007. – XLIII, 265 с.
Чотири автори	1. Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / [Вітвіцький В.В., Кисляченко М.Ф., Лобастов І.В., Нечипорук А.А.]. – К. : НДІ «Украгропромпродуктивність», 2006. – 106 с. 2. Механізація переробної галузі агропромислового комплексу : [підруч. для учнів проф.-техн. навч. закл.] / О.В. Гвоздев, Ф.Ю. Ялпачик, Ю.П. Рогач, М.М. Сердюк. – К. : Вища освіта, 2006. – 478 с.
П'ять і більше авторів	1. Формування здорового способу життя молоді : навч.-метод. посіб. для працівників соц. служб для сім'ї, дітей та молоді / [Т.В. Бондар, О.Г. Карпенко, Д.М. Дикова-Фаворська та ін.]. – К. : Укр. ін-т соц. дослідж., 2005. – 115 с.
Без автора	1. Проблемы типологичной и квантиративной лексикологии : [зб.наук.праць / наук. ред. Калиущенко В. та ін.]. – Чернівці : Рута, 2007. – 310 с.
Багатотомний документ	1. Межгосударственные стандарты : каталог в 6 т. / [сост. Ковалева И.В., Рубцова Е.Ю. ; ред. Иванов В.Л.]. – Львов : НТЦ «Леонорм-Стандарт», 2005. – Т. 1. – 2005. – 277 с.
Матеріали конференцій, з'їздів	1. Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій : зб. наук. праць / наук. ред. В.І. Моссаковський. – Дніпропетровськ : Навч. кн., 1999. – 215 с. 2. Кібернетика в сучасних економічних процесах : зб. текстів виступів на республік. міжвуз. наук.-практ. конф. / Держкомстат України, Ін-т статистики, обліку та аудиту. – К. : ICOA, 2002. – 147 с.
Словники	1. Географія : словник-довідник / [авт.-уклад. Ципін В. Л.]. – Х. : Халімон, 2006. – 175 с. 2. Українсько-німецький тематичний словник [уклад. Н. Яцко та ін.]. – К. : Карпенко, 2007. – 219 с.

1	2
Атласи	<p>1. Україна : екол.-геогр. атлас : присвяч. всесвіт. дню науки в ім'я миру та розвитку згідно з рішенням 31 сесії ген. конф. ЮНЕСКО / [наук. редкол.: С.С. Куруленко та ін.] ; Рада по вивч. продукт. сил України НАН України [та ін.]. – / [наук. редкол.: С.С. Куруленко та ін.]. – К. : Варта, 2006. – 217 с.</p> <p>2. Анатомія пам'яті : атлас схем і рисунків провідних шляхів і структур нервової системи, що беруть участь у процесах пам'яті : посіб. для студ. та лікарів / О.Л. Дроздов, Л.А. Дзяк, В.О. Козлов, В.Д. Маковецький. – 2-ге вид., розшир. та доповн. – Дніпропетровськ : Пороги, 2005. – 218 с.</p>
Законодавчі та нормативні документи	<p>1. Кримінально-процесуальний кодекс України : за станом на 1 груд. 2005 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2006. – 207 с.</p> <p>2. Медична статистика статистика : зб. нормат. док. / упоряд. та голов. ред. В.М. Заболотько. – К. : МНІАЦ мед. статистики : Медінформ, 2006. – 459 с.</p>
Дисертації	Петров П.П. Активність молодих зірок сонячної маси: дис. ... доктора фіз.-мат. наук : 01.03.02 / Петров Петро Петрович. – К., 2005. – 276 с.
Автореферати дисертацій	Новосад І.Я. Технологічне забезпечення виготовлення секцій робочих органів гнуучких гвинтових конвеєрів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.02.08 «Технологія машинобудування» / І.Я. Новосад. – Тернопіль, 2007. – 20 с.
Частина книги, періодичного, продовжуваного видання	<p>1. Козіна Ж.Л. Теоретичні основи і результати практичного застосування системного аналізу в наукових дослідженнях в області спортивних ігор / Ж.Л. Козіна // Теорія та методика фізичного виховання. – 2007. – № 6. – С. 15-18, 35-38.</p> <p>2. Гранчак Т. Інформаційно-аналітичні структури бібліотек в умовах демократичних перетворень / Тетяна Гранчак, Валерій Горовий // Бібліотечний вісник. – 2006. – № 6. – С. 14-17.</p> <p>3. Валькман Ю.Р. Моделирование НЕ-факторов – основа интеллектуализации компьютерных технологий / Ю.Р. Валькман, В.С. Быков, А.Ю. Рыхальский // Системні дослідження та інформаційні технології. – 2007. – № 1. – С. 39-61.</p>
Електронні ресурси	<p>1. Розподіл населення найбільш численних національностей за статтю та віком, шлюбним станом, мовними ознаками та рівнем освіти [Електронний ресурс] : за даними Всеукр. перепису населення 2001 р. / Держ. ком. статистики України ; ред. О.Г. Осауленко. – К. : CD-вид-во «Інфодиск», 2004. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) : кольор. ; 12 см. – (Всеукр. перепис населення, 2001). – Систем. вимоги: Pentium-266 ; 32 Mb RAM ; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. – Назва з титул. екрану.</p> <p>2. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. „Крим-2003“) [Електронний ресурс] / Л.Й. Костенко, А.О. Чекмар'єв, А.Г. Бровкін, І.А. Павлуша // Бібліотечний вісник – 2003. – № 4. – С. 43. – Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/articles/2003/03klinko.htm.</p> <p>3. Скиба М. Музей: статика чи динаміка? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.museum-ukraine.org.ua/index.php?go=News&in=view&id=4537</p>

*Зразок оформлення відгуку наукового керівника***ВІДГУК**

на кваліфікаційну роботу _____ студента/ки/ геолого-географічного факультету
спеціальності _____, _____ форми навчання

на тему: _____

Висновок про досягнення мети і виконання завдань, що були поставлені:

Основні досягнення, особистий внесок автора^{*}:

Якості що були продемонстровані автором роботи під час її виконання:

Ознаки роботи:

A) із застосуванням ЕОМ (пакетний і/або діалоговий режим) +	☐
B) по замовленню підприємства (назва, відомча принадлежність)	☐
B) рекомендація до впровадження (назва організації, підприємства)*	

Г) рівень роботи (міжузівська, міжнародна, нафедральна)

Напрям роботи:

A) науково-дослідницька	☐
B) з проектуванням КТР	☐
B) по рациональному природокористуванню, збереженню та охороні довкілля	☐
G) з досвіду роботи в системі освіти	☐

Наявність публікацій, доповідей на конференціях тощо* (назва публікації та видання, назва доповіді та конференції тощо):

Рекомендація до захисту:

(ступінь готовності роботи, допуск до захисту)

Науковий керівник

(посада, вчена ступінь та наукове звання, ПІБ.)

Дата _____ Підпис _____

при значній кількості – додаються на окремому аркуші

Зразок оформлення рецензії на дипломну роботу

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну _____ роботу студента/ки/ геолого-географічного факультету
спеціальності _____, _____ форми навчання

на тему: _____

Обсяг і структура роботи:

Загальний обсяг ____ стор./д.а./; ____ таблиць, ____ рисунків, ____ посилань на літературні та фондові джерела.
Графічних /демонстраційних/ додатків ____.

Структура роботи: _____

Висновок про зміст роботи (актуальність і новизна, ступінь розкриття змісту мети і завдань, збалансованість загальної та спеціальної частин, обґрунтованість та інформативність висновків):

Тема роботи

Висновки

Висновок щодо якості оформлення роботи, відповідності вимогам:

Основні досягнення автора[†]:

Основні зауваження рецензента[‡]:

Ознаки роботи:

A) із застосуванням ЕОМ (пакетний і/або діалоговий режим)
B) по замовленню підприємства (назва, відомча приналежність)

B) рекомендація до впровадження (назва організації, підприємства)*

G) рівень роботи (міжузівська, міжкафедральна, кафедральна)

Напрям роботи:

A) науково-дослідницька	_____
B) з проектуванням КТР	_____
B) по раціональному природокористуванню, збереженню та охороні довкілля	_____
G) з досліду роботи в системі освіти	_____

Оцінка роботи:

(відмінно, добре, задовільно, незадовільно)

Рецензент

(посада, вчені ступінь та звання, П.І.Б.)

Дата _____

Підпис _____

* при значній кількості – додаються на окремому аркуші

*Типова структура науково-дослідницької роботи з туризму***ЗМІСТ****ВСТУП****РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ РОЗДІЛ**

- 1.1. Сутність основних понять, категорій предмету дослідження, його класифікаційні характеристики.
- 1.2. Методи аналізу діяльності й розвитку, науково-методичні підходи щодо вивчення (оцінки) предмету дослідження.
- 1.3. Сучасні закордонні та вітчизняні особливості та тенденції розвитку предмету дослідження.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНИЙ РОЗДІЛ

- 2.1. Економіко-статистичний аналіз сучасного стану, оцінка рівня розвитку, економічної ефективності об'єкта дослідження.
- 2.2. Аналіз недоліків та ключових проблем функціонування і розвитку об'єкта дослідження.
- 2.3. Аналіз (оценка) існуючих організаційних рішень, планів та проектів з проблем розвитку об'єкта дослідження.

РОЗДІЛ 3. ПРОЕКТНО-РЕКОМЕНДАЦІЙНИЙ РОЗДІЛ

- 3.1. Розробка методичних рекомендацій щодо удосконалення, стратегій та перспектив розвитку об'єкта дослідження.
- 3.2. Розрахунково-кількісне обґрунтування наданих рекомендацій.
- 3.3. Розрахунок економічного і соціального ефекту від впровадження наданих рекомендацій.

ВИСНОВКИ**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ****ДОДАТКИ**